

**Konvensjonen om
barnets rettigheter**

Distr.: generell
18. april 2011

Original: engelsk

Komiteen for barnets rettigheter

Generell kommentar nr. 13 (2011)

Barnets rett til frihet fra alle former for vold

Innhold

	<i>punkt</i>	<i>side</i>
I. Innledning	1-10	3
II. Formål	11	6
III. Vold i barns hverdag	12-16	6
IV. Juridisk analyse av artikkel 19	17-58	8
A. Artikkel 19 nr. 1	17-44	8
B. Artikkel 19 nr. 2	45-58	18
V. Artikkel 19 sett i sammenheng med resten av konvensjonen	59-67	24
VI. Nasjonalt samordningsrammeverk for arbeidet med å bekjempe vold mot barn ...	68-72	26
VII. Ressurser til gjennomføringen og behovet for internasjonalt samarbeid	73-76	29

I. Innledning

1. Artikkel 19 slår fast følgende:

“1. Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet.

2. Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging.”

2. **Grunnen til at komiteen har utarbeidet denne generelle kommentaren.** Komiteen for barnets rettigheter (heretter kalt “komiteen”) utgir denne generelle kommentaren til artikkel 19 i Konvensjonen om barnets rettigheter (heretter kalt “konvensjonen”) fordi barn hver dag utsettes for vold av et omfang og en intensitet som er alarmerende. Tiltakene for å få slutt på volden må styrkes og utvides kraftig, slik at det kan settes en effektiv stopper for denne praksisen, som skader barnas utvikling og reduserer samfunnets evne til å løse konflikter på en ikke-voldelig måte.

3. **Overblikk.** Denne generelle kommentaren er basert på følgende grunnleggende forutsetninger og observasjoner:

a) “Ingen form for vold mot barn kan rettferdiggjøres. All vold mot barn kan forhindres”.¹

b) En rettighetsbasert tilnærming til omsorg for og beskyttelse av barn forutsetter et paradigmeskifte som innebærer at barnets menneskelige verdighet og fysiske og psykiske integritet blir respektert og framhevet, og at barn blir sett på som individer med rettigheter, og ikke primært som “offer”.

c) Verdighetskonseptet forutsetter at ethvert barn blir anerkjent, respektert og beskyttet som en rettighetshaver, og som et unikt og verdifullt menneske med sin egen personlighet, egne behov og interesser, og privatliv.

d) Rettsstatens prinsipper skal gjelde fullt ut for barn, på samme måte som de gjør for voksne.

e) Barns rett til å bli hørt og til å få sine synspunkter tillagt behørig vekt må respekteres systematisk i alle beslutningsprosesser, og deres medvirkning og utvikling til å bli sterke og selvstendige individer skal være sentrale elementer i strategier og programmer som har som formål å gi barn omsorg og beskyttelse.

f) Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som involverer eller berører barn, og denne retten må respekteres, særlig når barn blir utsatt for vold, og i alle forebyggende tiltak.

¹ Rapport fra den uavhengige ekspertene i forbindelse med De forente nasjoners undersøkelse av vold mot barn (A/61/299), punkt 1.

g) Primærforebygging av alle typer vold, gjennom det offentlige helsevesen, utdanning, sosiale tjenester og andre tilnæringsmåter, er av største betydning.

h) Komiteen anerkjenner den grunnleggende rollen som familien, herunder storfamilien, spiller med hensyn til å gi barn omsorg og beskyttelse og forebygge vold. Men komiteen erkjenner også at de fleste voldsepisoder finner sted i familiesammenhenger, og at intervensjon og støtte er nødvendig når barn får lide for at familien har det trangt og vanskelig, eller fordi det er problemer i familien.

i) Komiteen er også oppmerksom på den utbredte og intense volden som barn utsettes for i offentlige institusjoner og fra offentlige aktørers side, herunder i skoler, barnehager og internater, i politiets varetekt og i rettsvesenets institusjoner, som kan gå så langt som til at barn blir torturert og drept, og den omfattende voldsbruken som væpnede grupper og statlige militære styrker gjør seg skyldig i mot barn.

4. **Definisjon av vold.** For denne generelle kommentarens formål defineres “vold” som “alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk”, slik det står i artikkel 19 nr. 1 i konvensjonen. Begrepet vold brukes her om alle former for skadevoldende atferd mot barn, slik disse er beskrevet i artikkel 19 nr. 1, i samsvar med terminologien som er brukt i FNs undersøkelse av vold mot barn fra 2006, selv om de andre begrepene som brukes for å beskrive skadevoldende atferd (skade, misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling og utnyttning), tillegges samme vekt.² I dagligtale brukes begrepet vold ofte bare om fysisk vold og/eller om skade som påføres noen med vilje. Komiteen understreker imidlertid på det sterkeste at valget av begrepet vold i denne generelle kommentaren ikke må tolkes slik at ikke-fysiske og/eller ikke-forsettlig former for skadevoldende atferd (som f.eks. vanskjøtsel og psykisk mishandling) er mindre alvorlige, eller at behovet for å ta opp disse er mindre viktig.

5. **Statenes forpliktelser og ansvaret som påligger familien og andre aktører.** Når det refereres til “partstatene”, er det snakk om disse statenes ansvar for å oppfylle sine forpliktelser overfor barna, ikke bare på det nasjonale plan, men også på det regionale og kommunale plan. Disse spesielle forpliktelsene er som følger: De skal utvise behørig aktsomhet i saker som gjelder barn, de skal forebygge vold og brudd på menneskerettighetene, de skal beskytte barn som er blitt ofre for eller vitne til krenkelser av menneskerettighetene, de skal etterforske og straffe de som er ansvarlige, og de skal sørge for at barn som har fått sine menneskerettigheter krenket, har tilgang til oppreisning. Partstatene har, uavhengig av om det er snakk om vold eller ikke, en positiv og aktiv plikt til å støtte foreldre og andre omsorgspersoner, og hjelpe dem til å sikre, i den grad de har mulighet og økonomisk kapasitet til det, at barna har de levevilkår som er nødvendige for at de skal utvikle seg optimalt, i samsvar med sin gradvise utvikling (artiklene 18 og 27). Partstatene skal videre sørge for at alle personer som i sitt arbeid eller i rettssystemet er ansvarlige for å forebygge og bekjempe vold, eller for å beskytte barn mot vold, har fokus på barns behov og respekterer deres rettigheter.

6. **Utviklingen av generell kommentar nr. 13.** Denne generelle kommentaren bygger på veiledning som er gitt i forbindelse med komiteens gjennomgang av partstatenes rapporter og i de respektive avsluttende merknader, anbefalingene fra to dager med generell diskusjon om vold mot barn, som ble gjennomført i 2000 og 2001, generell kommentar nr. 8 (2006) om barnets rett til beskyttelse mot fysisk avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff, og referanser til temaet vold i andre generelle

² Oversettelser av konvensjonen til andre språk inneholder ikke nødvendigvis begreper som nøyaktig svarer til det engelske begrepet “violence”.

kommentarer. Denne generelle kommentaren retter oppmerksomheten mot anbefalingene i den uavhengige ekspertens rapport til FNs undersøkelse av vold mot barn fra 2006 (A/61/299), og partstatene anmodes om å gjennomføre disse anbefalingene snarest. Den retter også oppmerksomheten mot den detaljerte veiledningen som finnes i Retningslinjer for alternativ omsorg for barn,³ og den trekker inn ekspertise og erfaring fra FNs organer, regjeringer, frivillige organisasjoner, samfunnsorganisasjoner og utviklingsorganisasjoner, samt fra barna selv, i arbeidet med å gjennomføre artikkel 19 i praksis.⁴

7. **Artikkel 19 i en videre sammenheng.** Komiteen erkjenner at:

a) Artikkel 19 er en av mange bestemmelser i konvensjonen som direkte berører vold. Komiteen erkjenner også at Den frivillige protokollen om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi og Den frivillige protokollen om barn i væpnet konflikt har direkte relevans til artikkel 19. Men komiteen regner artikkel 19 for å være den sentrale bestemmelsen som diskusjoner og strategier for å bekjempe og avskaffe alle former for vold, i en bredere sammenheng innenfor konvensjonen, bør baseres på.

b) Artikkel 19 er nært knyttet til et bredt spekter av bestemmelser som ikke direkte berører vold. I tillegg til artiklene som inneholder de rettigheter som er betegnet som konvensjonens prinsipper (se del V i denne generelle kommentaren), må artikkel 19 ses i sammenheng med artiklene 5, 9, 18 og 27.

c) Barns rett til å kreve at deres menneskelige verdighet og deres fysiske og psykiske integritet blir respektert, og deres rett til lik beskyttelse under loven, er anerkjent også i andre internasjonale og regionale menneskerettighetsdokumenter.

d) Gjennomføringen av artikkel 19 krever samarbeid innenfor og mellom nasjonale, regionale og internasjonale menneskerettighetsorganer og menneskerettighetsmekanismer og FNs organer.

e) Det er behov for samarbeid særlig med generalsekretærens spesielle representant for vold mot barn, som har som mandat å fremme gjennomføringen av anbefalingene i FNs rapport om vold mot barn, i nært samarbeid med medlemsstatene og et bredt spekter av partnere, herunder De forente nasjoners organer og organisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og barna selv, for å verne om barnets rett til frihet fra alle former for vold.

8. **Spredning av kommentaren.** Komiteen anbefaler at partstatene sprer denne generelle kommentaren innenfor regjeringen og de administrative strukturer, og til foreldre, andre omsorgspersoner, barn, yrkesorganisasjoner, lokalsamfunn og det sivile samfunn i sin helhet. Alle kanaler som kan brukes til å spre kommentaren, herunder trykte medier, Internett og barnas egne kommunikasjonskanaler, bør benyttes. Dette innebærer at kommentaren må oversettes til de forskjellige aktuelle språk, herunder tegnspråk, blindeskrift og lettleselege formater for barn med nedsatt funksjonsevne. Det forutsetter også at kulturelt tilpassede og barnevennlige versjoner blir gjort tilgjengelig, at det blir arrangert arbeidsmøter og seminarer, at det blir iverksatt alders- og funksjonshemnings-spesifikke støttetiltak, slik at alle kan være med og diskutere hvilke konsekvenser kommentaren bør få og hvordan man kan gjennomføre den på en best mulig måte, og at kommentaren blir gjort til en del av læreplanen for alle fagpersoner som arbeider for og med barn.

³ Vedlegg til FNs generalforsamlings resolusjon 64/142.

⁴ Se Retningslinjer for rettslig behandling av saker der barn er involvert som offer for eller vitne til straffbare handlinger (vedlegg til Det økonomiske og sosiale råds resolusjon 2005/20).

9. **Rapporteringskrav i henhold til konvensjonen.** Komiteen minner partene om rapporteringskravene som det er gjort rede for i de avtalespesifikke retningslinjene for rapportering (CRC/C/58/Rev.2 og Corr.1), i generell kommentar nr. 8 (punkt 53), og i de avsluttende merknader fra komiteen etter samtalene med representanter for partstatene. Denne generelle kommentaren sammenfatter og spesifiserer de tiltak som partstatene forventes å gi informasjon om i rapportene som skal legges fram i henhold til konvensjonens artikkel 44. Komiteen tilrår også at partene tar med informasjon om hvilke skritt som er tatt for å gjennomføre anbefalingene i FNs rapport om vold mot barn (A/61/299, punkt 116). Rapportene bør opplyse om lover og andre bestemmelser som er vedtatt for å forby vold og for å intervensjonere på en formålstjenlig måte når det forekommer voldsbruk, om tiltak som er truffet for å forebygge vold og aktiviteter som er satt i verk for å bevisstgjøre folk, samt tiltak for å fremme positive, ikke-voldelige relasjoner. I rapportene bør det videre spesifiseres hvem som har ansvaret for barnet og familien på hvert intervensjonstrinn (herunder i forebyggingsfasen), hva dette ansvaret består i, på hvilket stadium og under hvilke omstendigheter fagpersoner kan intervensjonere, og hvordan de ulike sektorer samarbeider.

10. **Andre informasjonskilder.** Komiteen oppfordrer også FNs organer, nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner, frivillige organisasjoner og andre kompetente organer til å forsyne komiteen med relevante opplysninger om forekomsten av alle typer vold og hvilken juridisk status disse har, samt om utviklingen i arbeidet med å bekjempe dem.

II. Formål

11. Denne generelle kommentaren har som formål:

a) å hjelpe partstatene til å forstå hvilke forpliktelser de har i henhold til konvensjonens artikkel 19 med hensyn til å forby, forebygge og bekjempe alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning av barn, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person, herunder offentlige aktører, har omsorgen for barnet,

b) å gjøre rede for de lovgivningsmessige, juridiske, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak som partstatene skal treffe,

c) å få slutt på isolerte, fragmenterte og reaksjonspregede omsorgs- og beskyttelsestiltak for barn, som har hatt begrenset effekt med hensyn til å forebygge og bekjempe alle former for vold,

d) å fremme en holistisk tilnærming til gjennomføring av artikkel 19, basert på konvensjonens helhetlige perspektiv, som går ut på å sikre barns rett til overlevelse, verdighet, velferd, helse, utvikling, medvirkning og ikke-diskriminering, fordi virkeliggjøringen av disse rettighetene trues av vold,

e) å gi partstatene og andre interessenter et grunnlag for utvikling av et samordningsrammeverk, for å eliminere volden gjennom integrerte omsorgs- og beskyttelsestiltak basert på barnets rettigheter,

f) å understreke behovet for at alle partstatene oppfyller sine forpliktelser i henhold til artikkel 19 så snart som mulig.

III. Vold i barns hverdag

12. **Utfordringer.** Komiteen anerkjenner og hilser velkommen de mange tiltak som er utviklet av regjeringer og andre for å forebygge og bekjempe vold mot barn. De eksisterende tiltak er likevel som oftest utilstrekkelige, på tross av denne innsatsen. I et flertall land er det fortsatt ikke noe forbud mot alle former for vold mot barn i lovverket, og der lovgivningen er på plass, er håndhevelsen av lovene ofte mangelfull. Utbredte sosiale og kulturelle holdninger og ditto praksis gjør at man ser gjennom fingrene med volden. Virkningen av de tiltak som treffes begrenses av mangel på kunnskap og data om vold mot barn og manglende forståelse av hva som er roten til problemet, av reaksjoner som fokuserer på symptomer og konsekvenser mer enn på årsakene, og av strategier som er fragmentert og lite samordnet. Og ressursene som bevilges for å bekjempe problemet, er utilstrekkelige.

13. **Menneskerettighetsimperativet.** Det er partstatenes plikt i henhold til konvensjonen å sette fokus på og bekjempe den omfattende voldsbruken mot barn. Det å sikre og fremme barns fundamentale rett til å kreve respekt for sin menneskelige verdighet og fysiske og psykiske integritet, gjennom forebygging av alle former for vold, er grunnleggende viktig for at hele settet av rettigheter som barn har i henhold til konvensjonen, skal kunne virkeliggjøres. Alle de andre argumentene som er satt fram her, forsterker dette menneskerettighetsimperativet, men de erstatter det ikke. Strategier og systemer som utarbeides for å forebygge og bekjempe vold, må derfor baseres på barnets rettigheter, og ikke på en velferdstilnærming. (Se punkt 53 for flere detaljer).

14. **Samfunnets utvikling og barnas bidrag.** En barneoppdragelse som bygger på respekt og støtte, og som er fri for bruk av vold, bidrar til å utvikle barnets individuelle personlighet og fremmer utviklingen av sosiale og ansvarlige borgere som bidrar aktivt i lokalsamfunnet og i samfunnet for øvrig. Forskning viser at barn som ikke har vært utsatt for vold, og som får utvikle seg på en sunn måte, er mindre tilbøyelig til selv å bruke vold, både som barn og senere når de blir voksne. Forebygging av vold i én generasjon reduserer sannsynligheten for at det blir brukt vold i neste generasjon. Gjennomføring av artikkel 19 er derfor en viktig strategi for å redusere og forebygge alle former for vold i samfunnet, og for å fremme “sosiale framskritt og bedre levevilkår” og “frihet, rettferdighet og fred i verden” for “menneskeslekten”, der barn har en plass og verdsettes på lik linje med de voksne (innledningen til konvensjonen).

15. **Overlevelse og utvikling – den ødeleggende virkningen av voldsbruk mot barn.** Barns overlevelse og deres “fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling” (artikkel 27 nr. 1) blir sterkt negativt påvirket av vold, slik det framgår nedenfor:

a) De kort- og langsiktige helsemessige konsekvenser av bruk av vold mot barn og av barnemishandling er allment erkjent. Disse kan bl.a. være: dødbringende skade, ikke-dødbringende fysisk skade (eventuelt med nedsatt funksjonsevne som følge), fysiske helseproblemer (herunder forsinket vekst og utvikling grunnet mistrivsel, senere lunge-, hjerte- eller leverproblemer og seksuelt overførte infeksjoner), kognitive vansker (herunder redusert yteevne på skolen og i arbeidslivet), psykiske og følelsesmessige konsekvenser (som f.eks. følelsen av å være avvist eller utstøtt, svekket følelsesmessig tilknytning til andre, traumer, frykt, angst, usikkerhet og dårlig selvbilde), psykiske helseproblemer (som f.eks. angst og depresjoner, hallusinasjoner, hukommelsestap og selvmordsforsøk) og helsefarlig atferd (som f.eks. stoffmisbruk og tidlig seksuell aktivitet).

b) Utviklings- og atferdsmessige konsekvenser (som f.eks. skulking av skolen og aggressiv, asosial, destruktiv og selvdestruktiv atferd) kan bl.a. føre til svekkede personlige relasjoner, utestenging fra skolen og problemer med politi og rettsvesen. Det er

påvist at barn som har vært ofre for vold, er mer utsatt for å bli ofre også senere i livet, og for å bli involvert i voldelige episoder, herunder vold i parforhold.⁵

c) En hårdhendt politikk eller “nulltoleranse”-politikk fra myndighetenes side som svar på voldelig atferd fra mindreårige, har en svært ødeleggende virkning på barn, og særlig på ungdom, fordi det er en hevnbasert tilnærming der man reagerer på vold med mer vold. En slik politikk er ofte et resultat av myndighetenes bekymring for borgernes sikkerhet, og av massemedias høye profil i slike spørsmål. Når statene utformer sin politikk for innbyggernes sikkerhet, må de nøye vurdere hva som er de underliggende årsakene til at barn begår straffbare handlinger, og gi dem muligheten til å komme seg ut av den onde sirkelen der vold gjengjeldes med vold.

16. **Hva vold mot barn egentlig koster.** De menneskelige, sosiale og økonomiske kostnadene det medfører å ikke respektere barns rett til beskyttelse, er enorme og uakseptable. De direkte kostnadene kan dreie seg om medisinsk behandling, juridisk bistand, sosialhjelp og alternativ behandling. De indirekte kostnadene kan være kostnader som følge av varige men eller uførhet, psykiske belastninger eller andre virkninger for offerets livskvalitet, avbrutt utdannelse eller nedsatt framtidig yteevne. De omfatter også kostnader i rettssystemet i forbindelse med straffbare handlinger begått av mindreårige som har vært utsatt for vold. Den diskriminerende praksisen med å velge bort jenter før fødselen resulterer i en demografisk ubalanse som medfører høye sosiale kostnader, bl.a. i form av økt vold mot jenter, herunder i form av bortføring, bortgiftning i ung alder, tvangsekteskap, menneskehandel for seksuelle formål og seksuell vold.

IV. Juridisk analyse av artikkel 19

A. Artikkel 19 nr. 1

1. “... alle former for ...”

17. **Ingen unntak.** Komiteen har konsekvent hevdet at alle former for voldsbruk mot barn er uakseptable, uansett hvor milde de er. Formuleringen “alle former for fysisk eller psykisk vold” gir ikke rom for noen som helst grad av legalisert vold mot barn. Hyppighet, alvorlighetsgrad, eller om skaden er forsettlig voldt eller ikke, er ikke forutsetninger som inngår i definisjonene av vold. Partstatene kan referere til slike faktorer i sine intervensjonsstrategier, som grunnlag for å finne forholdsmessige reaksjoner som er til barnas beste, men definisjonene må ikke på noen måte undergrave barnets absolutte rett til menneskelig verdighet og fysisk og psykisk integritet, ved å beskrive noen former for vold som juridisk og/eller sosialt akseptable.

18. **Behovet for definisjoner basert på barnets rettigheter.** Partstatene skal etablere nasjonale standarder for barns velferd, helse og utvikling, for det er å sikre disse aspektene ved barnas liv som er det overordnede målet med omsorgen og beskyttelsen vi gir våre barn. Det er behov for klare og anvendelige juridiske definisjoner av de ulike former for vold som er omtalt i artikkel 19, for å kunne forby alle former for vold i alle sammenhenger. Disse definisjonene skal ta hensyn til veiledningen som er gitt i denne generelle kommentaren, de må være klare nok til å kunne anvendes i praksis, og de må kunne brukes i ulike samfunn og kulturer. Tiltak for å standardisere definisjonene internasjonalt bør oppmuntres (for å gjøre det lettere å samle inn data og utveksle erfaringer over landegrensene).

⁵ Se Paulo Sérgio Pinheiro, uavhengig ekspert for FNs generalsekretærs undersøkelse av vold mot barn, *World Report on Violence against Children* (Genève, 2006), ss. 63-66.

19. **Ulike former for vold – overblikk.** Følgende ikke uttømmende lister over former for vold gjelder for alle barn i alle omsorgssituasjoner og i overgangen mellom ulike situasjoner. Barn kan oppleve at voksne bruker vold mot dem, og voldsbruk kan også forekomme mellom barn. Noen barn kan også skade seg selv. Komiteen erkjenner at enkelte former for vold ofte opptrer sammen, og at noen voldsformer kan spenne over flere av enkeltkategoriene som her brukes av praktiske årsaker. Både jenter og gutter kan bli utsatt for alle former for vold, men volden har ofte et kjønnslig element. For eksempel kan jenter ofte oppleve mer seksuell vold i hjemmet, mens gutter er mer utsatt for å komme i konflikt med – og oppleve vold innenfor – strafferettssystemet. (Se også punkt 72 b) om voldens kjønnslige aspekter).

20. **Vanskjøtsel eller forsømmelig behandling.** Vanskjøtsel innebærer at de som er ansvarlige for barns omsorg, unnlater å tilfredsstille deres fysiske og psykiske behov, beskytte dem mot fare, registrere dem i fødselsregisteret eller skaffe dem medisinsk eller annen hjelp, selv om de har midlene og kunnskapen som trengs, og tilgang til slike tjenester. Denne kategorien vold omfatter bl.a.:

a) fysisk vanskjøtsel: at man unnlater å beskytte et barn mot overlast,⁶ herunder som følge av mangelfullt tilsyn, eller at man unnlater å tilfredsstille barnets grunnleggende behov, som nødvendig næring, husly, klær og grunnleggende medisinsk behandling,

b) psykisk eller følelsesmessig vanskjøtsel: bl.a. manglende emosjonell støtte og kjærlighet, kronisk mangel på oppmerksomhet, manglende sensitivitet hos omsorgsansvarlige, som gir seg uttrykk i at de overser små barns vink og signaler, og barns opplevelse av vold, stoffmisbruk eller misbruk av alkohol i hjemmet,

c) vanskjøtsel av barns fysiske eller psykiske helse, bl.a. i form av mangel på nødvendig medisinsk behandling,

d) vanskjøtsel med hensyn til opplæring: manglende etterleving av lover som pålegger omsorgsansvarlige å sørge for at barna får utdanning gjennom skolegang eller på andre måter, og

e) at barn blir forlatt og overlatt til sin egen skjebne, en praksis som er til stor bekymring, og som i uforholdsmessig stor grad går ut over bl.a. barn født utenfor ekteskap og barn med funksjonshemninger i en del samfunn.⁷

21. **Psykisk vold.** “Psykisk vold”, som er betegnelsen som brukes i konvensjonen, beskrives også ofte som psykisk mishandling, mental mishandling, verbal mishandling eller følelsesmessig mishandling eller vanskjøtsel, og slik mishandling er bl.a.:

a) alle former for vedvarende skadevoldende påvirkning overfor barn, for eksempel at man gir uttrykk for at de er verdiløse, uelsket eller uønsket, eller at de er i fare eller bare har verdi når de tilfredsstiller andre menneskers behov,

b) skremming, terrorisering og truing, utnyttning og korrumperting, avvisning eller vising av forakt, isolering, ignorering og diskriminering,

⁶ Partstatene er også forpliktet til å støtte personer med omsorgsansvar, for å forebygge ulykker (artikkel 19 og artikkel 24 nr. 2 bokstav e)).

⁷ I mange land blir barn forlatt fordi foreldre eller omsorgspersoner som lever i fattige kår, ikke har midler til å forsørge dem. Ifølge definisjonen er vanskjøtsel sviktende omsorg når foreldrene har midler til å tilfredsstille sine barns behov. Komiteen har ofte og innstendig oppfordret partstatene til å “yte egnet bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter som barneoppdragere” (konvensjonens artikkel 18 nr. 2).

- c) manglende følelsesmessig respons, neglisjering av barnets psykiske helse eller medisinske eller pedagogiske behov,
- d) fornærmelser, utskjelling, fornædning, forkleining, latterliggjøring og såring av barnets følelser,
- e) opplevelse av vold i hjemmet,
- f) plassering i ensomhet eller isolasjon, eller frihetsberøvelse under ydmykende eller nedverdiggende forhold, og
- g) psykisk mobbing og trakassering (hazing)⁸ fra voksne eller andre barns side, herunder via informasjons- og kommunikasjonsteknologikanaler som mobiltelefoner og Internett (kjent som "cybermobbing").

22. **Fysisk vold.** Denne kategorien omfatter dødbringende og ikke-dødbringende fysisk vold. Komiteen er av den oppfatning at fysisk vold omfatter:

- a) all fysisk avstraffelse og alle andre former for tortur og grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, og
- b) fysisk mobbing og trakassering (hazing) fra voksne eller andre barns side.

23. Barn med nedsatt funksjonsevne kan bli offer for spesielle former for fysisk vold, som f.eks.:

- a) tvungen sterilisering, som særlig jenter utsettes for,
- b) vold som foregis å være behandling (f.eks. behandling med elektroshokk (ECT) som "aversjonsbehandling", for å styre barns atferd), og
- c) forsettlig voldning av skade på barn, for at de skal få en funksjonshemming, slik at de kan utnyttes bedre til tiggende på gater og andre steder.

24. **Fysisk avstraffelse.** I generell kommentar nr. 8 (punkt 11) definerer komiteen "kroppslig" eller "fysisk" avstraffelse som all straff der det brukes fysisk makt, og der hensikten er å volde en viss grad av smerte eller ubehag, uansett hvor lite det er snakk om. De fleste former for fysisk avstraffelse består i en eller annen form for slag ("klaps", "ris", "bank"), med hånden eller med et redskap - en pisk, en kjepp, et belte, en sko, en tresleiv e.l.. Men avstraffelsen kan også bestå i at man f.eks. sparker, rister eller dytter barnet, eller klorer, klyper, biter, lugger eller gir ørefiker, tvinger barnet til å innta ubehagelige stillinger, brenner eller skålder barnet eller tvinger det til å ta inn og svelge ubehagelige ting. Det er komiteens oppfatning at enhver form for kroppslig avstraffelse er nedverdiggende. Andre spesifikke former for fysisk avstraffelse er omtalt i rapporten fra den uavhengige ekspertgruppen for FNs undersøkelse av vold mot barn (A/61/299, punktene 56, 60 og 62).

25. **Seksuelt misbruk og seksuell utnytting.** Seksuelt misbruk og seksuell utnytting omfatter:

- a) det å lokke eller tvinge barn til å delta i ulovlig eller psykisk skadelig seksuell aktivitet,⁹

⁸ "Hazing" refererer til ritualer og andre aktiviteter som omfatter sjikanering, vold eller fornædning, som en person må gjennom for å bli tatt opp i en gruppe.

⁹ Seksuelt misbruk omfatter enhver seksuell aktivitet som en voksen tvinger et barn til å være med på, og som barnet har krav på beskyttelse mot i henhold til straffeloven. Seksuelle aktiviteter regnes også som overgrep når de begås mot et barn av et annet barn, dersom gjerningsmannen er betydelig eldre enn offeret, eller vedkommende bruker makt, trusler eller andre pressmidler. Seksuelle aktiviteter

- b) utnyttning av barn til kommersielle seksuelle formål,
- c) bruk av barn i lydopptak fra eller bilder som viser seksuelt misbruk av barn,
- d) barneprostitusjon, sex-slaveri, seksuell utnyttning innen reiseliv og turisme, menneskehandel (innenfor land og mellom land) og salg av barn for seksuelle formål og tvangsekteskap. Mange barn opplever seksuelt misbruk som ikke er ledsaget av fysisk makt eller tvang, men som likevel er psykisk fornedrende og traumatiserende og et overgrep mot barnet.

26. **Tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.** Denne kategorien omfatter vold i alle former for å presse fram tilståelser fra barn, for å straffe barn utenomrettslig for ulovlig eller uønsket atferd, eller for å tvinge barn til å være med på aktiviteter mot sin vilje, og den anvendes typisk av politi og andre håndhevere av lov og orden, personale ved internater og andre institusjoner og personer som har makt over barn, herunder væpnede ikke-statlige aktører. Ofrene er ofte barn som er marginaliserte, ressursssvake og diskriminerte, og som ikke blir beskyttet av de voksne som er ansvarlige for å forsvare deres rettigheter og interesser. Dette er bl.a. barn som er i konflikt med loven, gatebarn, barn som tilhører minoriteter eller urbefolkningsgrupper, og enslige barn. Disse handlingene er ofte så brutale at de resulterer i varige fysiske eller psykiske men og livslangt sosialt stress.

27. **Vold mellom barn.** Denne kategorien vold omfatter fysisk, psykisk og seksuell vold som utøves av barn, og da gjerne grupper av barn, mot andre barn, ofte i form av mobbing, og den ikke bare skader et barns fysiske og psykiske integritet og velvære på kort sikt, men den får også ofte alvorlige følger for hans eller hennes utvikling, utdanning og sosiale integrering på mellomlang og lang sikt. I tillegg er vold som utøves av ungdomsgjenger en stor påkjenning for mindreårige, enten de er ofre for slik vold eller de er medvirkende til den. Selv om det er barn som utøver volden, spiller de voksne som har ansvaret for disse barna, en avgjørende rolle i alle forsøk på å bekjempe den på en hensiktsmessig måte, og i alt arbeid som blir gjort for å forebygge slik vold, gjennom å sørge for at de tiltak som settes inn, ikke skjerper voldsbruken ved å gjengjelde vold med vold.

28. **Selvskading.** Selvskading innbefatter spiseforstyrrelser, bruk og misbruk av narkotiske stoffer, selvpåførte skader, selvmordstanker, selvmordsforsøk og gjennomførte selvmord. Selvmord blant ungdom er til særlig stor bekymring for komiteen.

29. **Skadevoldende praksis.** Denne kategorien omfatter, men er ikke begrenset til:

- a) kroppslig avstraffelse og andre grusomme eller nedverdiggende former for straff,
- b) kvinnelig kjønnslemlesting,
- c) amputeringer, binding, merking med arr, sviing og brennemerking,
- d) voldelige og fornedrende innvielsesritualer, tvangsføring av jenter, oppfeting, møydomstesting (inspisering av jenters kjønnsorganer),
- e) tvangsekteskap og barneekteskap,
- f) “æres”-forbrytelser, voldelige “gjengjeldelses”-handling (der konflikter mellom ulike grupper går ut over barna i de berørte gruppene), død og voldshandlinger knyttet til medgift,

mellom barn regnes ikke som overgrep dersom barna er over aldersgrensen for samtykkebasert seksuell aktivitet i den aktuelle partstat.

g) beskyldninger om “hekseri” og beslektet skadevoldende praksis, som f.eks. “djevleutdrivelse”,

h) Uvulektomi (fjerning av drøvelen) og trekking av tenner.

30. **Vold i massemedia.** Massemedia, og særlig tabloid-pressen og den gule pressen, har en tendens til å framheve sjokkerende hendelser, og de bidrar på den måten til å skape et fordomsfullt og stereotypisert bilde av barn, særlig av svakerestilte barn og unge, som ofte blir framstilt som voldelige eller kriminelle bare fordi de oppfører seg eller kler seg på en annen måte. Slike stereotyper baner veien for en offentlig politikk basert på en straffeorientert tilnærming, som kan omfatte vold som reaksjon på antatte eller faktiske forseelser blant barn og unge.

31. **Vold gjennom informasjons- og kommunikasjonsteknologi.**¹⁰ Utfordringene når det gjelder å beskytte barn i forhold til IKT, omfatter følgende delvis overlappende områder:

a) Seksuelt misbruk av barn for å produsere bilder og lydopptak av slikt misbruk, bl.a. ved hjelp av Internett og annen IKT.

b) Prosessen med å ta uanstendige fotografier eller pseudofotografier (“morfiging”) og videoer av barn, eller slike som gjør narr av enkeltindivider eller kategorier av barn, og produksjon, distribuering, visning, besittelse og publisering av disse.

c) Barn som brukere av IKT:

i) Som mottakere av informasjon kan barn være utsatt for reelt eller potensielt skadelige tilfeller av reklame, uønsket e-post, sponing eller personlige opplysninger og et innhold som er aggressivt, voldelig, hatefullt, fordomsfullt, rasistisk, pornografisk¹¹, ubehagelig og/eller villedende.

ii) Når barn er i kontakt med andre gjennom informasjons- og kommunikasjonsteknologi, kan de bli mobbet, trakassert eller forfulgt og/eller presset, lurt eller overtalt til å møte fremmede fysisk, og bli “lokket” til å være med på seksuelle aktiviteter og/eller til å gi fra seg personlige opplysninger.

iii) Som aktører på nettet kan barn bli påvirket til å være med og mobbe eller trakassere andre, spille spill som har negativ innvirkning på deres psykologiske utvikling, skape eller legge ut på nettet usømmelig seksuelt materiale, gi villedende informasjon eller råd, og/eller bli involvert i illegal nedlasting, datasnoking, gambling, økonomisk svindel og/eller terrorisme.¹²

32. **Institusjonelle og systembetingede krenkelser av barns rettigheter.** Offentlige myndigheter på alle nivåer med ansvar for å beskytte barn mot alle former for vold, kan

¹⁰ Informasjonsteknologi som f.eks. Internett og mobiltelefoner har et stort potensial som positive verktøy som kan bidra til å gjøre barn trygge, og som kanaler for å rapportere om vold eller mishandling eller mistanke om slike overgrep. Det må skapes et beskyttende miljø gjennom regulering og overvåking av informasjonsteknologien, slik at barn kan bruke den på en trygg måte.

¹¹ Det at barn blir eksponert for pornografi, kan føre til en økning i seksuelle overgrep barn imellom, fordi barn som har sett på pornografi, gjerne “prøver ut” det de har sett i praksis med yngre barn eller barn som de har lett tilgang til, og som de har kontroll over.

¹² Fra en liste utarbeidet av *the EUKids Online project*, omtalt i *AUPs in Context: Establishing Safe and Responsible Online Behaviours* (Etablering av en trygg og ansvarlig atferd på nettet) (Becta, 2009), s. 6. Se også Rio de Janeiro-erklæringen og Handlingsplanen for å forebygge og gjøre slutt på seksuell utnytting av barn og unge. Disse er å finne på adressen <http://iicongressomundial.net/congresso/arquivos/Rio%20Declaratation%20and%20Call%20for%20Action%20-%20FINAL%20Version.pdf>.

direkte eller indirekte påføre barn skade ved at de mangler effektive midler til å oppfylle sine forpliktelser i henhold til konvensjonen. Slik manglende etterleving av konvensjonen kan bl.a. bestå i at lover og andre bestemmelser ikke blir vedtatt eller revidert, at lover og forskrifter ikke blir implementert på tilfredsstillende vis, og at det ikke blir sørget for tilstrekkelig materiell, tekniske og menneskelige ressurser og kapasitet til å avsløre, forebygge og bekjempe vold mot barn. Det er også manglende etterleving av konvensjonen når tiltak og programmer ikke blir fulgt opp med tilfredsstillende midler til å vurdere, overvåke og evaluere utviklingen og eventuelle mangler i arbeidet for å få slutt på bruken av vold mot barn. Også fagpersoner kan gjennom sine handlinger krenke barns rett til frihet fra vold, f.eks. når de utøver sine plikter på en måte som ikke tar hensyn til barnas beste, deres synspunkter eller målet for deres utvikling.

2. “mens ... har omsorgen for barnet.”

33. **Definisjon av “omsorgsgivere”.** Komiteen ser det slik at alle som er under 18 år, er eller bør være under en eller annens omsorg, selv om man respekterer deres gradvise utvikling og økende selvstendighet. Barn kan bare befinne seg i en av tre tilstander: de kan være helt selvstendige¹³, under primære eller stedfortredende omsorgsgiveres omsorg, eller de kan være under statens de facto omsorg. Definisjonen av “omsorgsgivere”, slik den lyder i artikkel 19 nr. 1, som “foreldre, verge(r) eller eventuell annen person [som] har omsorgen for barnet”, omfatter omsorgsgivere som har et klart, juridisk anerkjent, faglig-etisk og/eller kulturelt ansvar for barnets sikkerhet, helse, utvikling og velferd, primært: foreldre, fosterforeldre, adoptivforeldre, omsorgsgivere i Kafala etter islamsk lov, verger, storfamilie og medlemmer av lokalsamfunnet, opplærings-, skole- og barnehagepersonell, omsorgspersoner som er engasjert av foreldrene, fritidsarbeidere og trenere – herunder ungdomsledere, arbeidsgivere og arbeidsledere, og personale på institusjoner (offentlige eller private) som arbeider som omsorgsgivere – f.eks. voksne som er ansvarlige innen helsevesenet eller kriminalomsorgen og i besøkssentre, barnehjem og internater. Når det gjelder enslige barn, er staten de facto omsorgsgiver.

34. **Definisjon av omsorgsomgivelser.** Omsorgsomgivelsene er stedene der barn tilbringer tid under tilsyn av sine “permanente” primære omsorgsgivere (som foreldre eller verger) eller stedfortredende eller “midlertidige” omsorgsgivere (som f.eks. lærere eller ungdomsledere) for kortere eller lengre tidsrom, regelmessig eller bare for en enkelt gang. Barn forflytter seg gjerne mellom ulike omsorgsomgivelser med stor hyppighet og fleksibilitet, men deres sikkerhet i overgangen mellom disse omgivelsene er fortsatt den primære omsorgsgiverens ansvar – enten direkte eller gjennom samarbeid og samordning med en stedfortredende omsorgsgiver (f.eks. når barnet er underveis til og fra skolen eller under henting av vann, brensel, mat eller fôr til dyr). Barn regnes også for å være under en primær eller stedfortredende omsorgsgivers omsorg når de ikke er under fysisk tilsyn i en omsorgssituasjon, f.eks. når de er ute og leker eller surfer på Internett uten tilsyn. Vanlige omsorgsomgivelser er hjem, skoler og andre utdanningsinstitusjoner, barnehager, skolefritidsordninger, fritidsklubber, idrettsanlegg, kultursentre, rekreasjonssentre, religiøse institusjoner og gudshus. På sykehus og i behandlings- og rehabiliteringsinstitusjoner, på arbeidsplassen og innenfor rettsvesenet er barn under fagpersoners eller offentlige aktørers omsorg, og disse har da ansvaret for å ivareta barnets interesser og sikre hans eller hennes rett til beskyttelse, velferd og utvikling. En tredje type omgivelser der barn må sikres

¹³ I tråd med komiteens tidligere anbefaling til partene om å øke minstealderen for giftemål til 18 år både for jenter og gutter (generell kommentar nr. 4 (2003) om unge menneskers helse og utvikling sett i relasjon til konvensjonen om barnets rettigheter, punkt 20), og med tanke på at disse er spesielt utsatt med hensyn til mishandling, vurderer komiteen det slik at artikkel 19 også gjelder for barn under 18 år som er blitt myndige eller selvstendige gjennom tidlige giftemål og/eller tvangsekteskap.

beskyttelse, og deres velferd og utvikling må ivaretas, er nabolag, lokalsamfunn og leirer eller bosettinger for flyktninger og folk som er fordrevet fra sine hjem som følge av konflikter og/eller naturkatastrofer.¹⁴

35. **Barn uten klare primære eller stedfortredende omsorgsgivere.** Artikkel 19 gjelder også for barn som ikke har en primær eller stedfortredende omsorgsgiver eller en annen person som er betrodd ansvaret for å beskytte barnet og ivareta barnets velferd, som f.eks. barn i husstander som styres av barn, gatebarn, barn av utvandrede foreldre eller enslige barn som befinner seg utenfor sine opprinnelige hjemland.¹⁵ Partstaten er forpliktet til å ta på seg ansvaret som de facto omsorgsgiver eller den “[som] har omsorgen for barnet”, selv om disse barna ikke befinner seg i fysiske omsorgsomgivelser som f.eks. fosterhjem eller barnehjem, eller i frivillige organisasjoners omsorgsordninger. Partstaten er forpliktet til å “sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel” (artikkel 3 nr. 2) og til å “sikre alternativ omsorg” for “barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø” (artikkel 20). Det er flere måter å sikre disse barnas rettigheter på, men det bør fortrinnsvis skje i familielignende omsorgsordninger, som det må føres grundig tilsyn med for å unngå at barna blir utsatt for vold.

36. **De som utøver vold.** Barn kan oppleve voldsbruk fra primære eller stedfortredende omsorgsgivere og/eller fra andre som deres omsorgsgivere skal gi dem beskyttelse mot (f.eks. naboer, jevnaldrende og fremmede). Videre kan barn bli utsatt for vold i mange omsorgsomgivelser der fagpersoner og offentlige aktører ofte har misbrukt sin makt over barn, som f.eks. på skoler, i barnehjem og internater, på politistasjoner og i rettsinstitusjoner. Alle disse forholdene omfattes av artikkel 19, som ikke er begrenset til bare å gjelde vold som utøves av omsorgsgivere i private omsorgssituasjoner.

3. “skal treffe ...”

37. “Skal treffe” er en formulering som ikke gir partstatene noe spillerom for skjønn. Partstatene har derfor en absolutt forpliktelse til å treffe “alle egnede tiltak” for å gjennomføre denne retten fullt ut for alle barn.

4. “alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak”

38. **Generelle gjennomførings- og overvåkingstiltak.** Komiteen henleder partenes oppmerksomhet på generell kommentar nr. 5 (2003), om generelle tiltak til gjennomføring av konvensjonen om barnets rettigheter.¹⁶ Komiteen henviser også partene til generell kommentar nr. 2 (2002), om rollen til uavhengige nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner i arbeidet for å fremme og beskytte barnets rettigheter. Disse gjennomførings- og overvåkingstiltakene er avgjørende for å få gjennomført artikkel 19 i praksis.

39. **“Alle egnede ... tiltak”.** “Alle egnede” refererer til det brede spekteret av tiltak som må settes i verk på en effektiv måte på tvers av alle offentlige sektorer, for å kunne forebygge og bekjempe alle former for voldsbruk. “Egnede” kan ikke tolkes slik at noen former for vold kan aksepteres. Det er nødvendig med et integrert, sammenhengende, tverrfaglig og samordnet system, som omfatter hele spekteret av tiltak omtalt i artikkel 19 nr. 1, og som spenner over hele spekteret av intervensjoner omtalt i nr. 2. Enkeltstående programmer og aktiviteter som ikke er integrert i en bærekraftig og samordnet offentlig politikk og ditto infrastruktur, vil bare ha begrenset virkning. Medvirkning fra barna selv er

¹⁴ FNs rapport om vold mot barn beskriver omgivelser der bruk av vold mot barn forekommer. Se også den detaljerte veiledningen i Retningslinjer for alternativ omsorg for barn.

¹⁵ Som definert i komiteens generelle kommentar nr. 6 (2005), punkt 7.

¹⁶ Se særlig punktene 9 (spekteret av tiltak som er nødvendig), 13 og 15 (om heving av og begrensninger som gjelder for forbehold), samt 66 og 67 (spredning av konvensjonen).

av avgjørende betydning for å kunne utvikle, overvåke og evaluere de tiltak som er nevnt her.

40. Lovgivningsmessige tiltak refererer både til lovgivningen, herunder budsjettet, og til tiltak for å iverksette og håndheve lovene. De omfatter nasjonale, regionale og kommunale lover og alle relevante forskrifter, som definerer rammer, systemer og mekanismer, samt rollene og ansvarsområdene til de berørte instanser og ansvarlige medarbeidere.

41. De av partstatene som ennå ikke har gjort dette, må:

a) ratifisere de to valgfrie protokollene til konvensjonen, og andre internasjonale og regionale menneskerettighetsdokumenter som gir barn beskyttelse, herunder FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne og dens valgfrie protokoll, og FNs konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff,

b) revurdere og trekke tilbake erklæringer og forbehold som er uforenlige med konvensjonens formål og hensikt, eller som på annen måte er i strid med folkeretten,

c) styrke samarbeidet med traktatororganer og andre menneskerettighetsmekanismer,

d) revurdere og endre den nasjonale lovgivning i tråd med artikkel 19 og dens gjennomføring innenfor konvensjonens holistiske rammeverk, etablere en helhetlig politikk for gjennomføring av barns rettigheter, og sørge for et absolutt forbud mot alle former for vold mot barn i alle sammenhenger og effektive og hensiktsmessige sanksjoner mot voldsutøvere,¹⁷

e) sørge for at det blir satt av tilstrekkelig midler på budsjettet, for å iverksette lovgivning og alle andre tiltak som er vedtatt for å gjøre slutt på bruken av vold mot barn,

f) sørge for å beskytte barn som har vært offer for eller vitne til voldsutøvelse, og etablere effektiv tilgang til oppreisning og erstatning,

g) sørge for at den relevante lovgivning gir barn fullgod beskyttelse i forhold til media og i forhold til bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi,

h) etablere og iverksette sosiale programmer for å fremme en optimal og positiv barneoppdragelse, ved å gi nødvendig støtte, gjennom integrerte tjenester, til barn og de som har omsorgen for dem,

i) håndheve lover og rettslige prosedyrer på en barnevennlig måte, herunder botemidler som er tilgjengelig for barn når deres rettigheter blir krenket,

j) opprette og støtte opp om en uavhengig nasjonal institusjon for barns rettigheter.

42. Administrative tiltak skal gjenspeile statens ansvar for å etablere retningslinjer og programmer, og de tilsyns- og overvåkingsmekanismer som er nødvendige for å beskytte barn mot alle former for voldsbruk. Disse omfatter bl.a.:

a) *På nasjonale og lavere statlige nivåer:*

i) å opprette et statlig koordineringsorgan som skal samordne strategier og tjenester til beskyttelse av barn,

¹⁷ Når det gjelder "sanksjoner", omfatter ikke "voldsutøvere" barn som skader seg selv. Barn som øver vold mot andre barn, skal behandles med pedagogiske og terapeutiske midler.

- ii) å definere funksjonene og ansvaret til medlemmene av de interinstitusjonelle styringskomiteene, og forholdet mellom dem, slik at de effektivt kan lede og føre tilsyn med de iverksettende organer på nasjonalt nivå og på lavere nivåer, og holde dem ansvarlig,
- iii) å sørge for at prosessen med å desentralisere tjenestene ivaretar tjenestenes kvalitet og sikrer en ansvarlig og rettferdig fordeling,
- iv) å gjennomføre systematiske og åpne budsjetteringsprosesser, for å få mest mulig ut av de ressurser som er satt av til arbeidet med å beskytte barn, særlig til forebyggende arbeid,
- v) å opprette et omfattende og pålitelig nasjonalt datainnsamlingssystem, for å sikre systematisk overvåking og evaluering av systemer (konsekvensanalyse), tjenester, programmer og resultater, basert på indikatorer som er i samsvar med universelle standarder, og som er tilpasset og rettet inn mot lokalt fastsatte mål og målsettinger,
- vi) å gi støtte til uavhengige nasjonale menneskerettighetsinstitusjoner og sørge for at det opprettes stillinger med særskilt mandat til å arbeide for barns rettigheter, som f.eks. barneombud, der det fortsatt ikke finnes slike.¹⁸

b) *På institusjonsnivå (offentlige institusjoner, faginstitutioner og institusjoner i det sivile samfunn):*

- i) å utarbeide og implementere (gjennom deltakende prosesser som fremmer eierskap og bærekraft):
 - a. intra- og interinstitusjonelle retningslinjer for beskyttelse av barn,
 - b. faglige etiske retningslinjer, protokoller, samarbeidserklæringer og omsorgsstandarder for alle omsorgstjenester for barn og alle omsorgsomgivelser (herunder barnehager, skoler, sykehus, idrettsklubber, barnehjem og internater m.m.),
- ii) å involvere akademiske undervisnings- og opplæringsinstitusjoner i tiltak for å beskytte barn,
- iii) å fremme gode forskningsprogrammer.

43. Sosiale tiltak skal gjenspeile statens plikt til å virkeliggjøre barns rett til beskyttelse, og sørge for grunnleggende og målrettede tjenester. Både staten og aktører fra det sivile samfunn kan ta initiativ til og iverksette slike tiltak, under statens ansvar. Slike tiltak omfatter:

- a) *Sosialpolitiske tiltak for å redusere risikoen og forebygge vold mot barn, f.eks.:*
- i) integrering av omsorgs- og beskyttelsestiltak for barn i de generelle sosialpolitiske systemer,
 - ii) avdekking og forebygging av faktorer og forhold som hindrer utsatte grupper i å få tilgang til tjenester og gjør det vanskelig for dem å få fullt utbytte av sine rettigheter (gjelder særlig barn av urbefolkningsgrupper og minoriteter og barn med nedsatt funksjonsevne),

¹⁸ Se generell kommentar nr. 2, og særlig punktene 1, 2, 4 og 19.

- iii) strategier for å bekjempe fattigdom, herunder økonomisk og sosial støtte til utsatte familier,
 - iv) helsepolitiske, sikkerhetspolitiske, boligpolitiske, sysselsettingspolitiske og utdanningspolitiske tiltak,
 - v) bedre tilgang til helsetjenester, sosiale velferdstjenester og juridiske tjenester,
 - vi) barnevennlig byplanlegging,
 - vii) redusert etterspørsel etter og tilgang til alkohol, illegale narkotiske stoffer og våpen,
 - viii) samarbeid med massemedia og IKT-næringen for å utarbeide, innføre og håndheve globale standarder for å beskytte barn når de bruker informasjons- og kommunikasjonsteknologi,
 - ix) utvikling av retningslinjer for å beskytte barn mot informasjon og reportasjer i massemedia som viser mangel på respekt for barns menneskelige verdighet og integritet, avskaffe stigmatiserende språk, unngå spredning av rapporter om ting som har skjedd i familier eller i andre sammenhenger, som utleverer barn og gjør dem til ofre på nytt, og fremme profesjonelle etterforskningsmetoder basert på bruk av forskjellige kilder som kan etterprøves av alle berørte parter,
 - x) muligheter for barn til å gi uttrykk for sine synspunkter og forventninger i media, og ikke bare som deltakere i barneprogrammer, men også som medvirkende i produksjon og formidling av alle typer informasjon, herunder som reportere, analytikere og kommentatorer, for å gi allmenheten et fyllestgjørende bilde av hvordan det er å være barn.
- b) *Sosiale programmer for å gi individuell støtte til barn som trenger det, og for å hjelpe barnas familie og andre omsorgsgivere til å gi barna en optimal og positiv oppdragelse, f.eks.:*
- i) for barn: programmer for barneomsorg, utvikling i tidlig barndom og omsorg etter skoletid, barne- og ungdomsgrupper og klubber for barn og unge, hjelp og veiledning for barn som har det vanskelig (herunder barn som skader seg selv), gratis kontakttelen med kvalifisert personell som er åpen 24 timer i døgnet, og fosterfamilietjenester som blir tatt opp til vurdering med jevne mellomrom,
 - ii) for familier og andre omsorgsgivere: lokalt baserte selvhjelpsgrupper som kan ta opp psykososiale og økonomiske utfordringer (f.eks. foreldregrupper og mikrokredittgrupper), velferdsprogrammer som skal hjelpe familier med å opprettholde en akseptabel levestandard, bl.a. ved hjelp av direkte tilskudd til barn i en viss alder, veiledning til omsorgsgivere som har problemer med arbeid, bolig og/eller barneoppdragelse, terapeutiske programmer (herunder selvhjelpsgrupper) for å hjelpe omsorgsgivere med å takle problemer med vold i hjemmet eller avhengighet av alkohol eller stoff, eller for å hjelpe dem med andre psykiske helseproblemer.
44. Opplæringsmessige tiltak skal ta opp og bekjempe holdninger, tradisjoner, skikk og bruk og atferd som tolererer og bidrar til vold mot barn. De skal stimulere til åpen diskusjon om vold, med deltakelse fra media og det sivile samfunn. De skal bidra til å øke barnas livsferdigheter, kunnskap og engasjement, og høyne kompetansen til omsorgsgivere og fagpersoner som arbeider med barn. Både staten og aktører fra det sivile samfunn kan ta initiativ til og iverksette slike tiltak, under statens ansvar. Opplæringsmessige tiltak omfatter, men er ikke begrenset til:

a) *for alle aktører*: offentlige opplysningskampanjer, herunder bevisstgjøringskampanjer, via opinionsledere og media, for å fremme en positiv barneoppdragelse og bekjempe negative holdninger i samfunnet og tradisjoner som ser gjennom fingrene med eller ansporer til vold, spredning av konvensjonen, denne generelle kommentaren og partstatens rapporter til komiteen i barnevennlige og lett tilgjengelige formater, og tiltak for å informere og veilede om beskyttelse av barn i forhold til informasjons- og kommunikasjonsteknologi,

b) *for barn*: tilrettelegging av sannferdig, lett tilgjengelig og alderstilpasset informasjon som bidrar til å øke barnas livsferdigheter og lærer dem å mestre livet, beskytte seg selv og passe seg for og takle farer, herunder farer i forbindelse med bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, opplæring i hvordan de skal utvikle positive forhold til jevnaldrende og bekjempe mobbing, og opplæring i og bevisstgjøring om barns rettigheter generelt – og særlig retten til å bli hørt og til å få sine synspunkter tatt alvorlig – gjennom undervisning i skolen og på andre måter,

c) *for familier og fellesskap*: undervisning i positiv barneoppdragelse for foreldre og omsorgsgivere, spredning av pålitelig og lett tilgjengelig informasjon om spesielle farer de bør være oppmerksom på, og om hvordan man lytter til barn og tar deres synspunkter på alvor,

d) *for fagpersoner og institusjoner (statlige institusjoner og institusjoner i det sivile samfunn)*:

i) opplæring under utdannelsen eller på arbeidsplassen, av generell art eller tilpasset aktørens funksjon (herunder opplæring på tvers av sektorer der det er nødvendig) i en rettighetsbasert tilnærming til artikkel 19 og dens anvendelse i praksis, for alle fagpersoner og andre som arbeider med og for barn (herunder lærere på alle nivåer i utdanningssystemet, sosialkuratorer, leger, sykepleiere og andre helsearbeidere, psykologer, jurister, dommere, politi, tilsynsførere, fengselsansatte, journalister, sosialarbeidere, omsorgsgivere ved barnehjem og internater, offentlige tjenestemenn, asylsøknadsbehandlere og tradisjonelle og religiøse ledere),

ii) utvikling av offisielle sertifiseringsordninger i samarbeid med undervisnings- og utdanningsinstitusjoner og yrkesorganisasjoner, for å regulere og godkjenne slik opplæring,

iii) integrering av konvensjonen i pensum for alle fagpersoner som forventes å arbeide med og for barn,

iv) støtte til “child-friendly schools” (“barnevennlige skoler” – UNICEF-initiativ i det sørlige Afrika) og andre initiativer som bl.a. vektlegger medvirkning fra barnas side,

v) fremme forskning på områdene barneomsorg og barnevern.

B. Artikkel 19 nr. 2

“Slike beskyttelsestiltak bør omfatte...”

45. **Intervensjonsområder.** Et holistisk system for å beskytte barn forutsetter at det blir satt i verk omfattende og integrerte tiltak på hvert enkelt av de stadier som er omtalt i

artikkel 19 nr. 2, under hensyntaken til den respektive partstatens sosiokulturelle tradisjoner og partstatens rettssystem.¹⁹

46. **Forebygging.** Komiteen understreker på det sterkeste at barnevern må begynne med proaktiv forebygging av alle former for vold og et uttrykkelig forbud mot alle former for vold. Statene har plikt til å treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at voksne som har ansvar for barns omsorg og for veiledning og oppfostring av barn, respekterer og forsvarer barnas rettigheter. Forebygging inkluderer helsetiltak og andre tiltak for å fremme en positiv barneoppdragelse basert på respekt, uten vold, for alle barn, og for å bekjempe de underliggende årsakene til voldsbruk på alle nivåer, hos barnet, i familien, hos voldsutøveren, i lokalsamfunnet, på institusjoner og i samfunnet for øvrig. Det må legges stor vekt på generell (primær) og målrettet (sekundær) forebygging på alle tidspunkter under utviklingen og implementeringen av barnevernssystemer. Forebyggende tiltak gir mest igjen for innsatsen i det lange løp. Men satsing på forebygging reduserer ikke statens ansvar for å reagere effektivt når det forekommer bruk av vold.

47. Forebyggende tiltak omfatter, men er ikke begrenset til:

a) *for alle aktører:*

i) å utfordre og bekjempe holdninger som gjør at vold, uansett form, blir tolerert og sett gjennom fingrene med, herunder vold i asymmetriske maktforhold basert på kjønn, rase, hudfarge, religion, etnisk eller sosial opprinnelse eller funksjonshemming m.m.,

ii) å spre informasjon om konvensjonens holistiske og positive tilnærming til barnevern gjennom kreative offentlige kampanjer, skoler og undervisning av jevnaldrende, familie, fellesskap og institusjonelle undervisningstiltak, fagpersoner og yrkesgrupper, frivillige organisasjoner og det sivile samfunn,

iii) å utvikle allianser med alle sektorer av samfunnet, herunder med barna selv, frivillige organisasjoner og media,

b) *for barn:*

i) å registrere alle barn i fødselsregisteret, for å gjøre det lettere for dem å få tilgang til tjenester og til oppreisning dersom deres rettigheter blir krenket,

ii) å hjelpe barn til å beskytte seg selv og sine jevnaldrende, ved å gjøre dem bevisst på sine rettigheter og utvikle deres sosiale ferdigheter, og gjennom alderstilpassede strategier for å dyktiggjøre barna og utvikle deres selvstendighet,

iii) å starte "mentor-programmer" med ansvarlige og pålitelige voksne som engasjerer seg for å hjelpe barn som har behov for ekstra støtte, ut over den de får fra sine omsorgsgivere,

c) *for familier og fellesskap:*

i) å hjelpe foreldre og omsorgsgivere til å forstå, akseptere og praktisere god barneoppdragelse, basert på kunnskap om barns rettigheter, barns utvikling og teknikker for positiv disiplinering, for å styrke familienes evne til å gi sine barn omsorg i en trygg atmosfære,

¹⁹ Den detaljerte veiledningen i Retningslinjer for alternativ omsorg for barn bør også tas hensyn til på hvert stadium.

- ii) å etablere tjenester for svangerskapskontroll og hjelp før og etter fødselen, hjembesøktjenester, programmer av høy kvalitet for utvikling i tidlig barndom, og programmer for å generere inntekter for ressursvake grupper,
- iii) å styrke samarbeidet mellom psykiske helsetjenester, behandling av rusmisbrukere og barnevernstjenester,
- iv) å opprette avlastningsordninger og støttesentre for familier som har det spesielt vanskelig,
- v) å opprette krisesentre og tilfluktssteder for foreldre (vanligvis kvinner) som har vært utsatt for vold i hjemmet, og for deres barn,
- vi) å gi hjelp til familier gjennom tiltak som styrker familiesamholdet og sikrer at barn får fullt utbytte og glede av sine rettigheter i den private sfære, men unngå unødvendig innblanding i barnas privatliv og familieforhold, avhengig av omstendighetene,²⁰

d) *for fagfolk og institusjoner (offentlige institusjoner og institusjoner i det sivile samfunn):*

i) å finne ut hvordan vold kan forebygges og finne fram til en informasjonspolitikk og en informasjonspraksis på grunnlag av forskning og datainnsamling,

ii) å implementere en rettighetsbasert barnevernspolitikk og rettighetsbaserte barnevernsprosedyrer, samt yrkesetiske regler og omsorgsstandarder, gjennom en deltakende prosess,

iii) å forebygge vold i omsorgssituasjoner og i rettsvesenet gjennom bl.a. utvikling og bruk av lokalsamfunnsbaserte tjenester, og bare bruke internering i institusjon og fengslig forvaring som en siste utvei, og bare dersom det er til det beste for barnet.

48. **Identifisering.**²¹ Identifiseringen består bl.a. i å kartlegge risikofaktorer for det enkelte barn eller for grupper av barn, og for deres omsorgsgivere (for å kunne iverksette målrettede forebyggende tiltak), og finne tegn som indikerer at det har vært brukt vold (for å kunne intervensere på en hensiktsmessig måte så tidlig som mulig). Dette forutsetter at alle som kommer i kontakt med barn, er oppmerksomme på risikofaktorer og indikatorer for alle typer vold, at de har fått veiledning i hvordan de skal tolke slike indikatorer, og at de har den nødvendige kunnskap, vilje og evne til å ta de forholdsregler som er nødvendig (herunder gi barn beskyttelse i krisetilfeller). Barn må få så mange anledninger som mulig til å gi signal om problemer som er i ferd med å utvikle seg, før de får utviklet seg til en krise, og de voksne må erkjenne slike problemer og reagere på dem, selv om barnet ikke eksplisitt ber om hjelp. Ekstra årvåke er det nødvendig å være i forhold til marginaliserte grupper av barn, som er særlig utsatt fordi de kommuniserer på en annen måte, fordi de er mindre mobile, eller fordi de oppfattes som mindre begavet, som f.eks. barn med funksjonshemninger. Det er viktig å sørge for de nødvendige bekvemmeligheter, slik at disse barna kan kommunisere og signalisere sine problemer på lik linje med andre.

²⁰ Menneskerettighetskomiteen: generell kommentar nr. 17 (1989) om barnets rettigheter. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen: *Olsson vs. Sverige* (nr. 1), dom av 24. mars 1988, serie A nr. 130 punkt 81. Den inter-amerikanske menneskerettighetsdomstolen: *Velásquez Rodríguez vs. Honduras*, realitetsavgjørelse av 10. januar 1989, serie C nr. 3 punkt 172.

²¹ Punkt 48 og de følgende punktene kan også anvendes på prosesser i uformelle og sedvanebaserte rettssystemer.

49. **Rapportering.**²² Komiteen anbefaler at alle partstater utvikler sikre og konfidensielle støttemekanismer – som de gjør godt kjent og lett tilgjengelig – for barn, deres representanter og andre, som gjør det mulig å rapportere om vold mot barn, herunder gjennom bruk av gratis telefonlinjer som besvares 24 timer i døgnet, og gjennom andre informasjons- og kommunikasjonskanaler. Opprettingen av rapporteringsmekanismer skal omfatte følgende: a) tilveieskaffing av nødvendige opplysninger, for å gjøre det enklere å fremme klager, b) deltaking i etterforskning og rettsforhandlinger, c) utarbeiding av protokoller som er formålstjenlige under forskjellige omstendigheter, og spredning av kunnskap om disse til barna og til samfunnet for øvrig, d) etablering av tilknyttede hjelpetjenester for barn og familier, og e) opplæring av og kontinuerlig støtte til personell som skal behandle og videreformidle informasjon som mottas gjennom rapporteringssystemene. Rapporteringsmekanismene skal presenteres som hjelpetjenester og samordnes med tilsvarende helsetjenester og sosialhjelpstjenester. Deres primære funksjon skal ikke være å utløse straffereaksjoner. Barnas rett til å bli hørt og til å få sine synspunkter tatt på alvor må respekteres. I ethvert land bør det som et minimum kreves av fagpersoner som arbeider direkte med barn, at de rapporterer om voldelige episoder og mistanke om eller fare for bruk av vold. Når en rapport er avlagt i god tro, skal det være mekanismer på plass som beskytter fagpersonen som har skrevet rapporten.

50. **Henvisninger.** Personen som mottar rapporten skal ha de nødvendige kvalifikasjoner og klare instruksjoner for når og hvordan han/hun skal henvide saken videre til det organ som er ansvarlig for å samordne reaksjonen. Etter dette kan kvalifiserte fagfolk og administratorer sende saken videre mellom forskjellige sektorer dersom man finner at barn har behov for beskyttelse (akutt behov eller behov for beskyttelse over lengre tid) og nærmere oppfølging i form av spesielle omsorgstilbud. Fagpersoner som arbeider innenfor barnevernet må ha god greie på hvordan samarbeidet mellom de enkelte instanser foregår, og hvilke protokoller som gjelder for dette samarbeidet. Prosessen skal omfatte: a) en tverrfaglig vurdering av barnets, omsorgsgivernes og familiens behov på kort og på lang sikt, i en prosess der både barnet selv og omsorgsgiverne og familien blir invitert til å legge fram sine synspunkter, og der deres synspunkter blir tatt behørig hensyn til, b) formidling av resultatet av vurderingen til barnet, omsorgsgiverne og familien, c) henvisning av barnet og familien til et tjenestetilbud som skal tilfredsstille deres behov, og d) oppfølging og evaluering av hvorvidt intervensjonen har vært hensiktsmessig.

51. **Etterforskning.** Etterforskningen av voldelige episoder, enten de rapporteres av barnet selv, en representant for barnet eller en ekstern part, skal foretas av kvalifiserte fagfolk som både har god utdanning og erfaring på området, og etterforskningen skal foregå på en barnesensitiv måte, under full hensyntaken til barnets rettigheter. Strenge, men barnevennlige etterforskningsprosedyrer skal bidra til å sikre at voldstilfeller blir korrekt vurdert, og til å frambringe dokumentasjon for barnevernet og for administrative, sivile og strafferettslige prosesser. Det må legges stor vekt på å unngå at etterforskningsprosessen utsetter barnet for ytterligere påkjenninger. Alle parter er derfor forpliktet til å be om å få høre barnets egne synspunkter, og til å ta behørig hensyn til disse.

52. **Behandling.** “Behandling” er ett av mange tilbud som trengs for å “fremme fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering” av barn som har vært utsatt for vold, og den må foregå “i et miljø som fremmer barnets helse, selvspekt og verdighet” (artikkel 39). I den forbindelse må det legges vekt på: a) at barnet selv blir bedt om å legge fram sine synspunkter, og at disse blir tatt behørig hensyn til, b) barnets sikkerhet, c) eventuelt behov for at hun eller han straks blir plassert i trygge omgivelser, og d) de virkninger som det kan

²² Se også Retningslinjer for rettslig behandling av saker der barn er involvert som offer for eller vitne til straffbare handlinger.

forutses at potensielle intervensjoner vil få for barnets velferd, helse og utvikling på lang sikt. Barn som har vært utsatt for overgrep, kan ha behov for medisinsk, psykisk, sosial og juridisk hjelp og støtte, og det kan være behov for oppfølging over et lengre tidsrom. Et fullt spekter av tjenester bør stilles til rådighet, herunder drøfting i familieråd og annen lignende praksis. Det er også behov for tilbud om tjenester og behandling for voldsutøverne, særlig for barn som bruker vold. Barn som er aggressive mot andre barn, har ofte savnet en omsorgsfull familie og omsorgsfulle omgivelser. De må ses på som ofre for sine oppvekstvilkår, som fyller dem med frustrasjon, hat og aggresjon. Pedagogiske tiltak må prioriteres, og de må rettes inn mot å forbedre deres sosiale holdninger og deres sosiale kompetanse og atferd. Likeledes må det undersøkes hvilke livsvilkår disse barna lever under, og det må sørges for at de får den omsorg og støtte de trenger, og at også andre barn i familien og i nabolaget får den nødvendige omsorg og hjelp. Når det gjelder barn som påfører seg selv skade, er det erkjent at slik atferd er et resultat av alvorlige psykiske problemer, som kan være forårsaket av at barna har vært utsatt for vold. Selvskading skal ikke kriminaliseres. Intervensjoner skal gjøres for å hjelpe barnet, og aldri for å straffe det.

53. **Oppfølging.** Følgende må være klart: a) hvem som har ansvaret for barnet og familien, fra rapportering og henvisning og hele veien til oppfølgingsfasen, b) formålet med den framgangsmåte som er valgt, som må diskuteres grundig med barnet og andre relevante parter, c) detaljene i, frister for iverksetting av og planlagt varighet for eventuelle intervensjoner, og d) mekanismer og datoer for gjennomgang, kontroll og evaluering av tiltak. Kontinuitet mellom de ulike stadier av intervensjonen er viktig, og dette kan best oppnås gjennom en "case management process" (en kontinuitetssikringsprosess). Effektiv hjelp forutsetter at tiltak, når de er besluttet gjennomført gjennom en deltakende prosess, blir satt i verk uten unødig opphold. Oppfølgingen må forstås i sammenheng med artikkel 39 (rehabilitering og reintegrering), artikkel 25 (periodisk vurdering av behandling og plassering), artikkel 6 nr. 2 (retten til utvikling) og artikkel 29 (utdanningens formål, som dreier seg om intensjoner og ambisjoner om utvikling). Barnet skal sikres kontakt med begge foreldre, i samsvar med artikkel 9 nr. 3, med mindre dette kommer i konflikt med barnets beste.

54. **Rettslig intervensjon.**²³ Rettssikkerhetsprinsippene skal respekteres i alle saker og til ethvert tidspunkt. Særlig er det viktig at barnets beskyttelse og videre utvikling, og hans eller hennes beste (og andre barns beste i tilfeller der det er risiko for at en voldsutøver begår nye overgrep) er beslutningsprosessens primære mål, og at man prøver å finne den minst forstyrrende intervensjonen som omstendighetene tillater. Videre anbefaler komiteen at følgende garantier blir respektert:

a) Barn og deres foreldre skal til rett tid få korrekt og fyllestgjørende informasjon fra rettsvesenet og andre ansvarlige myndigheter (som f.eks. politi, immigrasjonsmyndigheter, utdanningsinstitusjoner, sosialkontor og helsevesen).

b) Barn som har vært utsatt for vold, skal behandles på en barnevennlig og sensitiv måte gjennom hele rettsprosessen, og det skal tas hensyn til deres personlige situasjon og behov, alder, kjønn, eventuelle funksjonshemninger og modenhet, samtidig som deres fysiske, psykiske og moralske integritet skal respekteres.

c) En rettslig intervensjon skal være forebyggende i den grad det er mulig, og den skal stimulere aktivt til positiv atferd og forhindre negativ atferd. En rettslig intervensjon skal være en del av en samordnet og integrert tverrsektoriell tilnærming til problemet, og fungere som støtte og hjelp til andre fagpersoner i deres arbeid med barn,

²³ Se også: Retningslinjer for barnevennlig behandling i rettssystemet, vedtatt av Europarådets ministerråd 17. november 2010, Retningslinjer for rettslig behandling av saker der barn er involvert som offer for eller vitne til straffbare handlinger, og FNs generalforsamlings resolusjon 65/213.

omsorgsgivere, familier og fellesskap, samt gi lettere tilgang til hele spekteret av omsorgstjenester og beskyttelsestiltak som er tilgjengelig for barn.

d) I alle saker der barn som har vært utsatt for vold, er involvert, skal prosessen gjennomføres raskt, samtidig som rettsikkerheten skal ivaretas.

55. Rettslige intervensjoner kan bestå av følgende:

a) differensierte løsninger gjennom megling, som f.eks. familieråd, alternative konfliktløsningsmekanismer, gjenoppretting og ordninger som inkluderer slekt og venner (der prosessene gjennomføres med ansvarlighet og respekt for menneskerettighetene, under ledelse av erfarne tilretteleggere),

b) intervensjoner ved hjelp av ungdomsdomstoler eller familiedomstoler, som gir grunnlag for iverksettelse av spesifikke tiltak for å beskytte barn,

c) strafferettsprosedyrer, som må anvendes strengt for å få slutt på den utbredte straffriheten som mange voldsutøvere, og særlig offentlige aktører, nyter, i medhold av lov eller de facto,

d) disiplinære eller administrative prosesser mot fagpersoner for forsømmelig eller upassende atferd under behandling av saker der det er mistanke om barnemishandling (enten interne prosesser innenfor yrkesorganisasjoner for brudd på etiske regler eller omsorgsstandarder, eller eksterne prosesser),

e) rettslige kjennelser som gir erstatning og oppreisning til barn som har vært utsatt for vold.

56. Dersom det er hensiktsmessig, bør det opprettes spesielle ungdomsdomstoler eller familiedomstoler, og det bør etableres spesielle strafferettsprosedyrer for barn som har vært utsatt for vold. Dette kan bl.a. omfatte oppretting av spesialenheter innenfor politiet, domstolene og påtalemyndigheten, med muligheter for å foreta tilpasninger i rettsprosessen, slik at barn med nedsatt funksjonsevne kan delta på lik linje med andre. Alle fagpersoner som arbeider med og for barn, og som er involvert i slike saker, skal ha særskilt tverrfaglig kompetanse når det gjelder barns rettigheter og behov i de forskjellige aldersgrupper, og hvilke prosedyrer som er best egnet for dem. Det skal anvendes en tverrfaglig tilnærming, og reglene om taushetsplikt skal overholdes. En beslutning om å skille et barn fra foreldrene eller fra barnets familiemiljø skal bare fattes når den er til det beste for barnet (artikkel 9 og artikkel 20 punkt 1). I saker som gjelder bruk av vold mot barn, der voldsutøverne er barnets primære omsorgsgivere, er imidlertid ofte intervensjonstiltak som fokuserer på sosial og pedagogisk behandling, og en tilnærming som fokuserer på gjenoppretting, å foretrekke framfor en rettslig intervensjon som bare har straff som formål, forutsatt at de ovenfor omtalte garantier med hensyn til barnets rettigheter blir respektert, og avhengig av sakens alvorlighetsgrad og andre faktorer. Effektive rettsmidler skal være tilgjengelig, herunder erstatning for ofre og tilgang til oppreisningsmekanismer og til ankemuligheter eller uavhengige klageinstanser.

57. **Effektive prosedyrer.** De beskyttelsestiltak som er nevnt i artikkel 19 nr. 1 og 2, forutsetter, når de er integrert i en systematisk tilnærming (se punkt 71), "effektive prosedyrer" for å sikre at tiltakene blir gjennomført, at de er av høy kvalitet, at de er relevante og tilgjengelige, og at de virker og er effektive. Slike prosedyrer skal bl.a. omfatte:

a) samordning mellom de ulike sektorer, eventuelt på grunnlag av protokoller eller samarbeidsavtaler,

b) utvikling og gjennomføring av et systematisk og kontinuerlig opplegg for innsamling og analysing av data,

- c) utarbeiding og implementering av et etterforskningsprogram, og
- d) utarbeiding av målbare målsettinger og indikatorer i forhold til politikk, prosesser og resultater for barn og familier.

58. Resultatindikatorer skal fokusere på barnets positive utvikling og trivsel som en person med klare rettigheter, og ikke begrenses til et snevert fokus på tilfeller og utbredelse og på typer og grader av vold. Etterforskning av barnedødsfall og tilfeller der barn er påført alvorlig skade, gransking av dødsårsaker og systemiske undersøkelser må også tas i betraktning når man skal kartlegge de underliggende årsakene til volden og anbefale tiltak for å få slutt på voldsbruken. Etterforskningen må bygge på eksisterende internasjonal og nasjonal kunnskap om barnevern og dra nytte av et mest mulig komplementært tverrfaglig og internasjonalt samarbeid. (Se også punkt 72 j) om ansvarlighet i forhold til nasjonale samordningsrammeverk).

V. Artikkel 19 sett i sammenheng med resten av konvensjonen

59. **Definisjon av en rettighetsbasert tilnærming.** Respekten for barnet som rettighetsbærende individ, dvs. respekten for barnets verdighet og rett til liv, overlevelse, velferd, helse, utvikling, medvirkning og ikke-diskriminering, skal etableres og forsvares som det overordnede målet for partstatenes politikk når det gjelder barn. Dette målet oppfylles best ved at man respekterer, forsvarer og virkeliggjør alle rettigheter barnet har i henhold til konvensjonen (og konvensjonens valgfrie protokoller). Det forutsetter et paradigmeskifte fra tilnæringsmåter der barn ses på og behandles som “objekter” som trenger hjelp, til en oppfatning av barn som rettighetshavere som har en umistelig rett til beskyttelse. En tilnærming basert på barnets rettigheter er en tilnærming som fremmer virkeliggjøringen av alle barns rettigheter, slik de framgår av konvensjonen, gjennom utvikling av de ansvarliges evne til å oppfylle plikten de har til å respektere, beskytte og virkeliggjøre rettigheter (artikkel 4) og rettighetshavernes evne til å kreve sine rettigheter, hele tiden veiledet av retten til ikke-diskriminering (artikkel 2), hensynet til barnets beste (artikkel 3 nr. 1), retten til liv, overlevelse og utvikling (artikkel 6) og respekten for barnets synspunkter (artikkel 12). Barn har også rett til å få orientering og veiledning i utøvelsen av sine rettigheter fra omsorgsgivere, foreldre og medlemmer av fellesskapet, i samsvar med sin gradvise utvikling (artikkel 5). En slik rettighetsbasert tilnærming er holistisk og legger vekt på å styrke barnets egne ressurser og alle sosiale systemer som barnet er en del av: familien, skolen, lokalsamfunnet, institusjoner og religiøse og kulturelle systemer.

60. **Artikkel 2 (retten til ikke-diskriminering).** Komiteen understreker at partstatene skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre alle barn retten til beskyttelse mot alle former for vold “uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling”. Dette omfatter også diskriminering basert på fordommer overfor barn som blir utnyttet seksuelt for kommersielle formål, gatebarn og barn som er i konflikt med loven, og diskriminering basert på barns atferd eller måte å kle seg på. Partstatene skal bekjempe diskriminering av utsatte og marginaliserte grupper av barn, nærmere omtalt i punkt 72 g) i denne generelle kommentaren, og arbeide aktivt for å sikre at også disse barna får nytte godt av sin rett til beskyttelse, på lik linje med andre barn.

61. **Artikkel 3 (hensynet til barnets beste).** Komiteen understreker at tolkingen av “barnets beste” må være forenlig med alle bestemmelser i konvensjonen, herunder også plikten til å beskytte barnet mot enhver form for vold. Den kan ikke brukes til å rettferdiggjøre framgangsmåter, herunder fysisk avstraffelse eller andre former for grusom eller nedverdiggende straff, som krenker barnets menneskelige verdighet eller hans eller

hennes fysiske integritet. En voksen person som skal tolke “barnets beste”, kan ikke overse plikten til å respektere alle barnets rettigheter, slik de framgår av konvensjonen. Komiteen fastholder at barnets beste blir best ivaretatt gjennom:

a) forebygging av alle former for vold og praktisering av en positiv barneoppdragelse, samt vektlegging av behovet for fokus på primærforebyggende arbeid i de nasjonale samordningsrammeverk,

b) tilstrekkelig investeringer i form av menneskelige, økonomiske og tekniske ressurser i et rettighetsbasert og integrert system for beskyttelse av og støtte til barn.

62. **Artikkel 6 (retten til liv, overlevelse og utvikling).** Beskyttelse mot enhver form for vold skal ikke bare tolkes ut ifra barnets rett til “liv” og “overlevelse”, men også ses i sammenheng med barnets rett til “utvikling”, som må tolkes i samsvar med det generelle målet om å beskytte barnet. Statens ansvar omfatter derfor beskyttelse i vid forstand mot vold og utnyttelse som kan sette barnets rett til liv, overlevelse og utvikling i fare. Komiteen forventer at statene tolker “utvikling” i videste forstand som et holistisk begrep som omfatter barnets fysiske, mentale, åndelige, moralske, psykologiske og sosiale utvikling. Gjennomføringstiltakene skal ha som mål å gi alle barn en optimal utvikling.

63. **Artikkel 12 (retten til å bli hørt).** Komiteen er av den oppfatning at barnas medvirkning bidrar til å beskytte dem, og at beskyttelse i sin tur er av avgjørende betydning for at de skal kunne delta i kampen mot vold. Retten til å bli hørt begynner allerede mens barna er små og ekstra sårbare for vold. Barn må oppfordres til å gi uttrykk for sine synspunkter, som så må tillegges behørig vekt, og dette må være obligatorisk på ethvert stadium av beskyttelsesprosessen. Barnets rett til å bli hørt er særlig relevant i voldssituasjoner (se komiteens generelle kommentar nr. 12 (2009) punkt 118 ff). Når det gjelder familie og barneoppdragelse, har komiteen gitt uttrykk for at denne rettigheten spiller en preventiv rolle i forhold til alle former for vold i hjemmet og i familien. Komiteen understreker videre at det er viktig at barn deltar i arbeidet med å utarbeide forebyggende strategier generelt og spesielt i skolesammenheng, særlig for å bekjempe og forebygge mobbing og andre former for vold i skolen. Det er viktig å støtte initiativer og programmer som har som mål å styrke barnas egen evne til å bekjempe vold. Voldelige opplevelser har i seg selv en negativ virkning på barns evne til å mestre sine liv, og det er nødvendig med sensitive tiltak for å sikre at intervensjoner for å beskytte barn ikke gjør det enda vanskeligere for barna, men tvert imot bidrar positivt til å rehabilitere og reintegrere dem ved å tilrettelegge nøye for at de kan være med og delta i arbeidet mot vold. Komiteen merker seg at særlig marginaliserte og/eller diskriminerte grupper støter på barrierer som gjør det vanskelig for dem å delta. Det er særlig viktig å overvinne disse barrierene i forbindelse med barnevern, for disse barna er ofte blant de som er mest utsatt for vold.

64. Følgende to artikler i konvensjonen har også generell relevans, noe som gir dem en spesiell betydning i forbindelse med gjennomføringen av artikkel 19.

65. **Artikkel 4 (egnete tiltak).** Artikkel 4 pålegger partstatene å treffe alle egnede tiltak for å gjennomføre alle rettigheter barn har i henhold til konvensjonen, herunder artikkel 19. Ved anvendelse av konvensjonens artikkel 4 er det viktig å merke seg at retten til beskyttelse mot enhver form for vold, slik den framgår av artikkel 19, er en sivil rettighet og frihet. Gjennomføring av artikkel 19 er derfor en plikt som partstatene må oppfylle umiddelbart og uten forbehold. I samsvar med artikkel 4 skal partstatene, uansett hvordan deres økonomiske situasjon er, treffe alle mulige tiltak for å virkeliggjøre barns rettigheter, og de skal spesielt rette oppmerksomheten mot de svakest stilte gruppene (se komiteens generelle kommentar nr. 5, punkt 8). Artikkelen understreker at de tilgjengelige ressurser må utnyttes maksimalt.

66. **Artikkel 5 (veiledning og støtte i samsvar med den gradvise utvikling av barnets evner og anlegg).** Gjennomføringen av artikkel 19 krever at man anerkjenner og støtter opp

om den grunnleggende rolle som foreldre, storfamilie, verger og medlemmer av lokalsamfunnet spiller når det gjelder omsorg for og beskyttelse av barn og forebygging av vold. Denne tilnærmingen er i samsvar med artikkel 5, som krever respekt for det ansvar og de rettigheter og forpliktelser som omsorgsgivere har med hensyn til å gi barnet veiledning og støtte, i samsvar med barnets gradvise utvikling, under utøvelsen av de rettigheter som er anerkjent i konvensjonen (herunder i artikkel 19). (Se også punkt 72 d) om familiens sentrale rolle i de nasjonale samordningsrammeverk, og andre artikler som er relevante i forhold til familien).

67. **Andre relevante artikler.** Konvensjonen inneholder flere artikler som eksplisitt eller implisitt berører vold og barnevern. Artikkel 19 bør leses i sammenheng med disse artiklene. Disse omfattende referansene viser behovet for at det blir tatt hensyn til den betydelige trusselen som vold i alle former utgjør for gjennomføringen av barns rettigheter, og behovet for å sikre barn beskyttelse i alle livets situasjoner og under hele barnets utvikling.

VI. Nasjonalt samordningsrammeverk for arbeidet med å bekjempe vold mot barn

68. **I tillegg til nasjonale handlingsplaner.** Komiteen er klar over at mange nasjonale handlingsplaner som partstatene har vedtatt for å gjennomføre barnets rettigheter, inneholder tiltak for å forby, forebygge og bekjempe alle former for vold mot barn. Slike handlingsplaner bidrar til at barn i større grad kan nyte godt av sine rettigheter, men man har også støtt på mange utfordringer i forbindelse med gjennomføring, overvåking, evaluering og oppfølging av disse planene. De har f.eks. ofte manglet kobling til landets generelle utviklingspolitikk, utviklingsprogrammer, budsjett og samordningsmekanismer. For å etablere et mer anvendbart og fleksibelt instrument foreslår komiteen et "samordningsrammeverk for arbeidet med å bekjempe vold mot barn", for alle rettighetsbaserte tiltak som har som formål å beskytte barn mot vold i alle former og støtte opp under et beskyttende miljø.²⁴ Et slikt samordningsrammeverk kan anvendes i land der det fortsatt ikke fins noen nasjonal handlingsplan, eller det kan tre i stedet for eksisterende nasjonale handlingsplaner, der disse har vist seg vanskelig å gjennomføre. I de land der nasjonale handlingsplaner allerede er i ferd med å bli effektivt gjennomført, kan et samordningsrammeverk også være til nytte, ved at det utfyller det arbeidet som allerede er i gang, stimulerer til diskusjon og genererer nye ideer og ressurser som kan gjøre handlingsplanen mer funksjonell.

69. **Nasjonalt samordningsrammeverk for arbeidet med å bekjempe vold mot barn.** Dette samordningsrammeverket kan være en felles referanseramme og en mekanisme for kommunikasjon mellom de ulike departementer, og også for offentlige aktører og sivilsamfunnsaktører på alle nivåer, om nødvendige tiltak, over hele spekteret av tiltak og på hvert intervensjonstrinn som er omtalt i artikkel 19. Det kan bidra til fleksibilitet og kreativitet og muliggjøre utvikling og gjennomføring av initiativer som settes i gang av offentlige myndigheter og lokalsamfunnet samtidig, men som likevel er en del av et sammenhengende og samordnet rammeverk. I tidligere anbefalinger og generelle kommentarer, herunder i generell kommentar nr. 5 om generelle gjennomføringstiltak, har komiteen anmodet partene om å utarbeide planer og strategier for spesifikke aspekter ved konvensjonen (f.eks. barn i konflikt med loven eller rettigheter i tidlig barndom). Det er i

²⁴ Se også de generelle anbefalingene fra den uavhengige ekspertens i FNs rapport om vold mot barn (A/61/299), punkt 96.

den sammenheng komiteen anbefaler at det utvikles et nasjonalt samordningsrammeverk for beskyttelse mot alle former for vold, herunder integrerte forebyggende tiltak.

70. **Ulike utgangspunkt.** Komiteen erkjenner at det i de fleste land er en stor utfordring å beskytte barn mot alle former for vold, og at partstatene har svært forskjellige utgangspunkt når de skal utarbeide og gjennomføre tiltak, både når det gjelder eksisterende juridisk og institusjonell infrastruktur, tjenesteinfrastruktur, kulturelle tradisjoner, faglig kompetanse og tilgjengelige ressurser.

71. **Proessen med å utvikle et nasjonalt samordningsrammeverk.** Det finnes ingen enkel modell for et slikt samordningsrammeverk for kampen mot alle former for vold. Noen land har investert i et eget system for å beskytte barn, mens andre foretrekker å integrere spørsmål som gjelder barnevern i de konvensjonelle systemene for gjennomføring av barns rettigheter. Erfaringen viser at prosessen med å utvikle systemet er avgjørende for hvor vellykket gjennomføringen av systemet blir. Dyktig tilrettelegging er nødvendig for å sikre deltakelse og engasjement fra representanter på høyt nivå for alle grupper, f.eks. gjennom en tverrfaglig arbeidsgruppe som har de nødvendige fullmakter til å ta beslutninger, som møtes regelmessig, og som har ambisiøse mål. Et system for forebygging av og beskyttelse mot alle former for vold bør bygge på de sterke sidene ved eksisterende formelle og uformelle strukturer, tjenester og organisasjoner. Mangler bør avdekkes og utbedres, med utgangspunkt i de forpliktelser som er omtalt i artikkel 19 og i konvensjonen i sin helhet, samt i andre internasjonale og regionale menneskerettighetsdokumenter, og med støtte i veiledningen fra FNs rapport om vold mot barn, denne generelle kommentaren og andre dokumenter som gir veiledning i forbindelse med gjennomføringen av konvensjonen. Den nasjonale planleggingen skal være en gjennomsluttet og inkluderende prosess, som er helt åpen for allmennheten, og der offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner, forskere, faglig ekspertise, foreldre og barn er sikret deltakelse. Prosessen skal være tilgjengelig og forståelig for både barn og voksne. Det nasjonale samordningsrammeverket skal i sin helhet - inkludert menneskelige og tekniske ressurser - kostnadsberegnes, finansieres og integreres i det nasjonale budsjettet for barn, dersom det er mulig.

72. **Elementer som skal være sentrale i det nasjonale samordningsrammeverket.** Følgende elementer skal være sentrale i alle typer tiltak (lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige) og på alle intervensjonsstadier (fra forebygging til rehabilitering og reintegrering):

a) *Tilnærming basert på barnets rettigheter.* Denne tilnæringsmåten er basert på at barnet anerkjennes som rettighetshaver og ikke ses på som mottaker av veldedighet fra voksne. Den innebærer at barn blir respektert og rådspurt, og at de blir oppmuntret til å samarbeide om og delta i utviklingen, gjennomføringen, overvåkingen og evalueringen av samordningsrammeverket og spesifikke tiltak innenfor dette, i samsvar med sin alder og gradvise utvikling.

b) *Kjønnsaspektet ved utøvelse av vold mot barn.* Partstatene skal sørge for at politikken og tiltakene som gjennomføres, tar hensyn til de ulike risikofaktorene som jenter og gutter står overfor i forbindelse med ulike former for vold i ulike sammenhenger. Statene skal ta opp alle former for kjønnsdiskriminering som en del av en helhetlig strategi for å forebygge vold. Dette inkluderer bekjempelse av kjønnsbaserte stereotyper, asymmetriske maktforhold, ulikheter og diskriminering som bidrar til å opprettholde bruken av vold og tvang i hjemmet, på skolen og i undervisningssammenhenger, i lokalsamfunnet, på arbeidsplassen, i institusjoner og i samfunnet for øvrig. Menn og gutter må aktivt oppmuntres til å være strategiske partnere og allierte, og de og kvinnene og jentene må gis muligheter til å utvikle større respekt for hverandre og øke sin innsikt i hvordan de kan gjøre slutt på kjønnsdiskrimineringen og de voldelige utslagene av denne diskrimineringen.

c) *Primærforebygging (generell forebygging)*. Se punkt 42 i denne generelle kommentaren for detaljer.

d) *Familiens sentrale rolle i omsorgs- og beskyttelsesstrategier*.²⁵ Familien (herunder storfamilien og andre familielignende omsorgsordninger) har størst potensial når det gjelder å beskytte barn og forebygge vold. Familien kan også støtte barna og gjøre dem bedre i stand til å beskytte seg selv. Behovet for å styrke familielivet, støtte familier og arbeide med familier som har utfordringer, må derfor prioriteres på hvert av de ulike intervensjonsstadier, særlig i forebyggingsfasen (gjennom etablering av god omsorg) og i tidlig intervensjon. Komiteen erkjenner imidlertid også at mye av den volden barn opplever, herunder seksuelle overgrep, finner sted innen familien, og komiteen understreker derfor at det kan være nødvendig å intervensjon i familier dersom barn blir utsatt for vold fra familiemedlemmer.

e) *Indre ressurser og beskyttende faktorer*. Det er av avgjørende betydning å forstå barns robusthet og evne til å klare seg, og ha innsikt i beskyttende faktorer, dvs. sterke sider internt og eksternt som bidrar til personlig trygghet og reduserer faren for misbruk og omsorgssvikt og den negative virkningen av disse. Beskyttende faktorer er bl.a. stabile familier, en oppvekst med omsorgsfulle voksne som tilfredsstiller barnets fysiske og psykososiale behov, positiv ikke-voldelig disiplin, et trygt og godt forhold til minst én voksen, støtte i jevnaldrende og andre (herunder lærere), et sosialt miljø som fremmer prososiale, ikke-voldelige og ikke-diskriminerende holdninger og ditto atferd, stor grad av sosial samhörighet i lokalsamfunnet og gode sosiale nettverk og naboforhold.

f) *Risikofaktorer*. Det må iverksettes proaktive og skreddersydde tiltak for å redusere risikofaktorene som barn enkeltvis eller grupper av barn kan bli utsatt for, generelt eller i spesielle sammenhenger. Det dreier seg bl.a. om risikofaktorer i forhold til foreldre, som f.eks. stoffmisbruk, psykiske problemer og sosial isolasjon, eller det kan være familierelaterte risikofaktorer som fattigdom, arbeidsløshet, diskriminering og marginalisering. Alle barn opp til 18 års alder regnes som sårbare, til de er fullt utviklet og fullt utviklet nevrologisk, psykologisk, sosialt og fysisk. Småbarn og yngre barn er spesielt utsatt fordi hjernen ennå er umoden og under utvikling, og fordi de er fullstendig avhengig av voksne. Både jenter og gutter er utsatt, men volden har ofte et kjønnsaspekt.

g) *Barn i potensielt sårbare situasjoner*. De grupper av barn som er mest utsatt for å bli ofre for vold, er bl.a.: barn som ikke bor sammen med sine biologiske foreldre, men er plassert i en eller annen form for alternativ omsorgsordning, barn som ikke er registrert i fødselsregisteret, gatebarn, barn som er eller antas å være i konflikt med loven, barn med fysiske funksjonshemninger, sensoriske vansker, lærevansker eller psykososiale problemer, barn med medfødte, ervervede og/eller kroniske sykdommer eller alvorlige atferdsvansker, barn fra urbefolkningsgrupper²⁶ eller andre etniske minoriteter, eller som tilhører religiøse eller språklige minoritetsgrupper, barn som er lesbiske, homofile, transkjønnede eller transseksuelle, barn som trues av skadevoldende tradisjonsbestemte skikker, barn som giftes bort tidlig (særlig jenter, og særlig dersom det dreier seg om tvangsekteskap), barn som må utføre farlig arbeid, og særlig de verste former for barnearbeid, barn som er på vandring eller som er flyktninger, barn som er tvangsflyttet

²⁵ Se også Retningslinjer for alternativ omsorg for barn.

²⁶ I noen samfunn er det slik at det er "vanskjøtsel" og ikke "misbruk" som er hovedgrunnen til at barn i urbefolkningsgrupper blir tatt fra sine familier, i motsetning til hva som er tilfelle i andre grupper av befolkningen. Tiltak for å støtte familiene og intervensjoner som går direkte på årsakene (som fattigdom, boligproblemer og historiske forhold) er ofte mer hensiktsmessige enn straffereaksjoner. Det må gjøres en ekstra innsats for å bekjempe diskriminering i tjenestetilbudet og spekteret av intervensjonsmuligheter som er tilgjengelig for urbefolkningsgrupper og andre minoritetssamfunn.

eller utsatt for menneskehandel, barn som allerede har opplevd voldsbruk, barn som opplever og er vitne til vold hjemme eller i lokalmiljøet, barn fra de lavere sosioøkonomiske sjikt i byene der våpen, narkotika og alkohol kan være lett tilgjengelig, barn som bor i ulykkes- eller katastrofeutsatte områder eller i forgiftede naturmiljøer, barn som er berørt av HIV/AIDS eller som selv er HIV-infisert, barn som er underernært, barn som blir tatt hånd om av andre barn, barn som selv er omsorgspersoner og ansvarlige for husholdninger, barn av foreldre som selv er under 18 år, barn som er uønsket, for tidlig født eller del av et flerbarnskull, barn som er på sykehus uten tilfredsstillende tilsyn eller kontakt med omsorgsgivere, og barn som bruker informasjons- og kommunikasjonsteknologi uten tilfredsstillende sikkerhet og tilsyn og uten å ha de nødvendige forutsetninger for å beskytte seg selv. Barn i krisesituasjoner er ekstremt utsatt for vold når sosiale systemer bryter sammen, barn blir skilt fra sine omsorgsgivere og trygge og omsorgsfulle omgivelser blir utrygge eller helt ødelagt, som følge av sosiale og væpnede konflikter, naturkatastrofer eller andre kompliserte og langvarige krisesituasjoner.

h) *Tildeling av ressurser.* De menneskelige, finansielle og tekniske ressurser som det er behov for i de ulike sektorer, må skaffes til veie i den grad det er mulig innenfor de ressurser som er til rådighet. Robuste overvåkingsmekanismer må utvikles og implementeres for å sikre ansvarlighet når det gjelder tildeling av budsjettmidler og effektiv utnyttelse av disse.

i) *Samordningsmekanismer.* Disse mekanismene må beskrives tydelig for å sikre en effektiv samordning på sentralt, regionalt og lokalt nivå, mellom de ulike sektorer og med det sivile samfunn, herunder forskningsmiljøer. Mekanismene skal støttes av de administrative tiltak som er omtalt ovenfor.

j) *Ansvarlig oppfølging.* Det er viktig at partstatene, nasjonale og lokale instanser og organisasjoner og aktuelle sivilsamfunnsaktører gjennom aktivt samarbeid etablerer standarder, indikatorer, verktøy og systemer for overvåking, måling av resultater og evaluering, og bruker disse for å oppfylle sine forpliktelser og sitt ansvar for å beskytte barn mot vold. Komiteen har konsekvent tatt til orde for innføring av systemer for ansvarlig oppfølging og dokumentasjon, herunder gjennom innsamling og analysering av data, utvikling av indikatorer, overvåking og evaluering, og komiteen har også støttet opprettelsen av uavhengige menneskerettighetsinstitusjoner. Komiteen anbefaler at partstatene hvert år publiserer en rapport om utviklingen i arbeidet med å forby, forebygge og bekjempe vold, legger den fram for landets folkeforsamling, slik at de kan vurdere den og diskutere den, og inviterer alle relevante aktører til å kommentere innholdet i den.

VII. Ressurser til gjennomføringen og behovet for internasjonalt samarbeid

73. **Partstatenes forpliktelser.** På bakgrunn av partstatenes forpliktelser i henhold til bl.a. artiklene 4 og 19 er komiteen av den oppfatning at ressursmangel ikke kan rettferdiggjøre at en partstat ikke gjennomfører noen, eller tilstrekkelig mange, av de tiltak som er nødvendige for å beskytte barn. Partstatene blir derfor innstendig oppfordret til å vedta helhetlige, strategiske og tidfestede samordningsrammeverk for arbeidet med å gi barn omsorg og beskyttelse. Komiteen vil særlig framheve behovet for å rådføre seg med barna under arbeidet med å utvikle strategier, rammeverk og tiltak.

74. **Finansieringskilder.** Med tanke på de ulike utgangspunktene som det pekes på i punkt 70, og ut ifra enigheten om at nasjonale og lokale offentlige budsjetter bør være den primære finansieringskilden for omsorgs- og beskyttelsesstrategier, vil komiteen henlede partenes oppmerksomhet på mulighetene for internasjonalt samarbeid og internasjonal bistand som det refereres til i artiklene 4 og 45 i konvensjonen. Komiteen oppfordrer

følgende partnere til å gi økonomisk og teknisk bistand til programmer for beskyttelse av barn, herunder opplæringsvirksomhet, som tilfredsstillende de krav som er fastsatt i artikkel 19 og i konvensjonen for øvrig:²⁷ partstater som tilbyr utviklingssamarbeid, giverinstitusjoner (herunder Verdensbanken, private givere og stiftelser), De forente nasjoners organer og organisasjoner og andre internasjonale og regionale organer og organisasjoner. Denne økonomiske og tekniske bistanden bør gis systematisk gjennom sterke og likeverdige partnerskap, på nasjonalt og internasjonalt nivå. Beskyttelsesprogrammer basert på barnets rettigheter bør være en av hovedkomponentene i bistanden til en bærekraftig utvikling i land som mottar internasjonal bistand. Komiteen oppfordrer også disse organene til å fortsette samarbeidet med komiteen, generalsekretærens spesielle representant for vold mot barn og andre internasjonale og regionale menneskerettighetsmekanismer, for å nå dette målet.

75. **Behovet for ressurser på det internasjonale plan.** Det er også nødvendig å foreta investeringer på det internasjonale plan på følgende områder, for å bistå partene med å oppfylle sine forpliktelser i henhold til artikkel 19:

a) Menneskelige ressurser: bedre kommunikasjon og samarbeid og økt individuell utveksling innenfor og mellom fagorganisasjoner (f.eks. organisasjoner/institusjoner innenfor områdene medisin, psykisk helse, utdanning og opplæring, barnevern, sosiale tjenester og juridiske tjenester, og for akademikere/forskere eller folk som arbeider med barns rettigheter), bedre kommunikasjon og samarbeid innenfor og mellom grupper i det sivile samfunn (f.eks. forskningsmiljøer, frivillige organisasjoner, organisasjoner ledet av barn, trosbaserte organisasjoner, organisasjoner for funksjonshemmede, fritids- og ungdomsgrupper og individuelle eksperter som er involvert i arbeid med å utvikle og utveksle kunnskap og praksis).

b) Finansielle ressurser: bedre samordning, overvåking og evaluering av bistand fra givere, videre utvikling av analyser av økonomisk kapital og humankapital, for at økonomer, forskere og offentlige myndigheter skal bli bedre i stand til å måle kostnadene ved å gjennomføre holistiske barnevernssystemer (med vekt på primærforebygging) og sammenligne disse med hva det koster å håndtere de direkte og indirekte virkninger av vold (herunder virkninger i flere generasjoner) på det individuelle, kommunale, nasjonale og til og med internasjonale plan, og gjennomgang fra internasjonale finansinstitusjoners side av "deres [statenes] politikk og virksomhet, for å kartlegge hvilken virkning de kan ha på barn".²⁸

c) Tekniske ressurser: dokumenterte indikatorer, systemer, modeller (herunder lovgivningsmodeller), verktøy, retningslinjer, protokoller og standarder til bruk for lokale myndigheter og fagfolk, med veiledning i hvordan de kan tilpasses forskjellige sammenhenger, en plattform for systematisk utveksling av og tilgang til informasjon (kunnskap og praksis) og universell klarhet og åpenhet i budsjetteringsprosessen for arbeidet med barns rettigheter og barnevern, og i overvåkingen av hvordan barnevern kommer ut i økonomiske opp- og nedgangskonjunkturer og under utfordrende forhold (teknisk bistand bør etableres over tid, gjennom informasjon, modeller og relatert opplæring).

²⁷ Se generell kommentar nr. 5 (punktene 61, 62 og 64) om: behovet for å gjøre barns rettigheter til et sentralt punkt i internasjonalt samarbeid og internasjonal teknisk bistand, behovet for at slikt samarbeid og slik bistand gjennomføres i samsvar med konvensjonen og bidrar til oppfølging av denne, behovet for at en vesentlig del av internasjonal hjelp og bistand blir brukt spesielt på barn, og behovet for at strategier for å bekjempe fattigdom og sektorbaserte tilnærminger til utvikling har et sterkt fokus på barns rettigheter.

²⁸ A/61/299, punkt 117.

76. **Regionalt og internasjonalt samarbeid over landegrensene.** I tillegg til utviklingsbistand er det også nødvendig med samarbeid om barnevernsspørsmål som overskrider nasjonale grenser, som f.eks. barns vandring over grensene – som enslige eller sammen med sine familier – frivillig eller fordi de ikke har noe valg (f.eks. som følge av konflikt, hungersnød, naturkatastrofer eller epidemier) – som kan gjøre dem utsatt for vold, handel med barn over landegrensene for arbeidsformål, seksuell utnyttning, adopsjon, fjerning av organer eller andre formål, konflikter på tvers av landegrenser som kan true barns sikkerhet og tilgang til beskyttelse, selv om de blir værende i sine hjemland, og katastrofer som rammer flere land samtidig. Det kan være nødvendig med egen lovgivning og politikk, og spesifikke programmer og partnerskap, for å beskytte barn som er berørt av grenseoverskridende barnevernsspørsmål (f.eks. nettkriminalitet og rettsforfølgning i andre land av personer som har begått seksuelle overgrep mot barn på reiser og som turister, og personer som driver menneskehandel med familier og barn), enten disse barna befinner seg i tradisjonelle omsorgssituasjoner eller det er staten som er de facto omsorgsgiver, slik tilfellet er med enslige barn.
